

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

ACTE OFICIALE

BIBLIOTECA
Mitropoliei Moldovei
și Bucovinei
STUDIUM

Scrisoarea Sanctității Sale Patriarhului ecumenic al Ierusalimului către I. P. S. Konon Mitropolitul Ungro-Vlahiei Primat al României în care răspunde la felicitările de Sfintele Paști.

Ἀριθμ. Πρωτ.
681

No. 681.

✝ Πανερώτατε καὶ Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Οὐγγρο-Βλαχίας καὶ Πρόεδρε τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς ἐν Ρωμανίᾳ Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, ἐν Χριστῷ, τῷ Θεῷ, λίαν ἀγαπητὲ ἀδελφε καὶ συνλειτουργεῖ τῆς Ἡμῶν Μετατότητος Κύριε Κόνων. Τὴν τιμιετέραν περισπούδαστον Πραξιογραφίαν Σεβασμιότητά ἐν ἁγίῳ φρονήματι περιπτυσσόμενοι, ἡδέως προσαγορευόμεν.

Ἐάντα πεπλήρωται σήμερον φωτὸς, οὐρανὸς τε καὶ γῆ καὶ καταχθόνια. Ἀνέστη γὰρ ἐκ τοῦ Τάφου τριήμερος ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Σωτὴρ, τὸν Ἀδάμ πατρυνί, συναναστήσας καὶ τῷ κόσμῳ παντὶ εὐφροσύνην αἰώ-

Inalt Prea Sfințite și Prea Venerabile Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Președinte al Sfântului și sfințitului Sinod al Prea sf. Biserici din România, mult iubite frate în Hristos Dumnezeu și conliturghisitor al modestiei (smereniei) Noastre, Domnule Domn Konon, îmbrățișând pe Prea Venerabilitatea Voastră cea mult scumpă Nouă cu sărutare sfântă, cu dragă inimă Vă salutăm.

Astăzi, toate s'au umplut de lumină, cerul și pământul și toate cele de sub pământ. Căci a înviat a treia zi din Mormânt, Domnul și Mântuitorul nostru, înviind Impreună pe Adam cu tot neamul și a

κον χαρισάμενος. Τῆς χαρᾶς δὲ ταύτης καὶ τῆς πνευματικῆς ἀγαλλιάσεως ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ πανεξορτῶ καὶ φωταυροῦ ἡμέρᾳ Ἡμεῖς μάλιστα ἀπολαύοντες, οἱ, θεῖοι ἐλθεῖ, ἡγιωμένοι διακονοῦν τῷ Κυρίῳ, ἐνθα τὸ μέγα καὶ ἀπερινόητον τετέλεσται τῆς Ἀναστάσεως θαῦμα, πανουργοὺς μὲν ἦσαμεν τὰς φθῶδες τῷ Νικητῇ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς Χρηστῷ μετὰ πάντων τῶν «ἐκ Δυσμῶν καὶ Βορρᾶ καὶ Θαλάσσης καὶ Ἐφωας» συνεκρηθῆσθαι εὐσεβῶν προσκυνητῶν, κόλῳ αὐτοῦ τοῦ Ζωοδόχου Μνήματος, ὅθεν ὥραιος δικαιοσύνης ἡμῖν ἐλαμφεν Ἡλιος, τὴν θεῖαν δ' εἶτα ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἀναίμακτον ἐπιτελέσαντες θυσίαν ἄσμενοι καὶ ἐν ἀγάπῃ ἐμνημονεύσαμεν τοῦ τιμίου ὀνόματος τῆς ἑμετέρας ἱεῶν Ἡμῖν ἀγαπητῆς καὶ περισπουδάστου Σεβασμιότητος.

Ἦκοντες δὲ νῦν περιχαρεῖς ἀπὸ Σιών τῆς ἁγίας εἰς νοερὴν Αὐτῆς ἐπίσκεψιν, ἐν φιλήματι μὲν ἁγίῳ Αὐτῆν περιπτυσσόμεθα καὶ ἀπὸ καρδίας Αὐτῆ «Χριστὸς Ἀνέστη» εὐαγγελίζομεθα καὶ συγγαίρομεν Αὐτῇ καὶ συνευφρανόμεθα, ὅτι τὸ κράτος Ἰδου καταλείπεται καὶ ζωὴ ἡμῖν δωδότηται αἰώνιος, ὁλοθῆμως δὲ τοῦ Ἀναστάντος

dăruit lumii întregi bucuria cea veșnică.

De această bucurie și veselie duhovnicească în această zi mare, plină de sărbătoare și prea luminată fiind cuprinși mai ales și Noi, cei cari ne-am învrednicit cu mila Dumnezeiească, ca să slujim Domnului, aici unde s'a săvârșit Minunea, cea mare și necuprinsă de minte, a Învierii, am cântat Biruitorului morții și Dătătorului de viață, cântările de toată noaptea împreună cu toți binecredincioșii închinători, cari s'au adunat «dela Apus și dela Nord de la mare și dela Răsărituri» în jurul chiar Mormântului celui isvoritor de viață, de unde ne-a strălucit nouă Soarele cel frumos al dreptății; apoi săvârșind deasupra lui jertfa cea dumnezeiească și fără de sânge, bucuroși și cu dragoste am pomenit onoratul nume al Înalt Prea Sfinției Voastre cel prea scump Nouă.

Iar acum venind plini de bucurie din Sionul cel Sfânt întru vizitarea spirituală a Înalt Prea Sfinției Voastre, Vă sărutăm cu sărutare sfântă și Vă bine vestim din inimă: «Hristos a Înviat» și ne bucurăm și ne veselim împreună cu Voi, pentrucă puterea Iadului s'a zdrobit și Nouă ni s'a dăruit viață veșnică.

Σωτήρος θεόμεθα θαυμάσειν
 Αὐτῆ ὁγιότητα, εἰρήνην καὶ ὄθειον
 ἐν ἀγαθοῖς καὶ καταξιοῦν Αὐτὴν
 γρηγορῶνως ἐσπράττειν τὴν λαμ-
 προφόρον Ἀνάστασιν ἐφ' ἧ, τι
 πλείστως ἐνωτῶν περιόδους,
 ἀσφαλῶς εἰς στερέωσιν τῶν ἁ-
 γίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν συμ-
 βάλλουσαν καὶ πλουσίως τὴν
 σωτηρίαν τοῦ ἐγκεχειρισμένου
 Αὐτῆ λαοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ
 προσάγουσαν καὶ εἰς ὁδὸν συν-
 τελούσαν τοῦ Παναγίου καὶ Πα-
 νομήτου Αὐτοῦ Ὀνόματος.

Ἄξιόντες δ' ἀδελφικῶς με-
 ταδόσθηναι τὰς ἀδελφικὰς Ἡμῶν
 ἐν Χριστῷ προσήσεις τοῖς συγ-
 κροτοῦσι τὴν περὶ Αὐτὴν ἁγίαν
 καὶ ἱεράν Σύνοδον Πανορωτά-
 ταις καὶ ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς,
 περιπτυσσόμεθ' ἄλλῃ Αὐτὴν ἀπὸ
 καρδίας ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι
 καὶ διατελοῦμεν.

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει Ἱερου-
 σαλήμ 1914 Ἀπριλίου 6.

Τῆς περιποδάτου καὶ λίαν ἡμῖν
 πεφιλημένης Αὐτένης Σεβασμιότητος
 ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός
 καὶ ὅπως πρόθυμος

† Ὁ Ἰεροσολιμηνὴς Δαμιανός.

Și ne rugăm din tot sufletul
 Mântuitorului celui ce a înviat
 ca să Vă dăruiască multă sa-
 nătate, pace și fericire intru
 cele bune, și să Vă învredni-
 cească ca să sărbătoriți cu
 deplină bucurie strălucita In-
 viere intru mulți ani dearân-
 dul, muncind cu tărie intru
 întărirea sfințelor Biserici ale
 lui Dumnezeu, și conducând
 cu bogăție mântuirea poporu-
 lui incredințat Vouă de către
 Dumnezeu și Tatăl, și desă-
 vârsind intru mărirea Prea sf.
 și pururca pomenitului Său
 nume,

Așa dar rugându-Vă a im-
 părtași frățeste salutarile No-
 stre frățesti in Hristos și iu-
 bițiilor Noștri frați Prea Sfin-
 țiti, cari compun Sfântul și
 sfințitul Sinod din jurul Vos-
 tru, iarăși Vă îmbrățișăm din
 inimă intru Hristos Cel ce a
 înviat și rămânem.

In sfânta cetate Ierusalim 1914,
 Aprilie 6.

Al Inalt Prea Sfinției Voastre
 mult venerabile și mult iubite,
 iubitor in Hristos frate și
 cu totul devotat

† Damian al Ierusalimului.

Interpretarea Cărții.

Cântarea cântărilor a fost de cu vreme obiectul multor și felurite explicațiuni și interpretări. Mai ales părinții bisericești au căutat întotdeauna să scoată din cuprinsul acestei cărți numai spirit cucernic și reflecțiuni cât se poate de pioase. Fără a neglija sensul principal, s'au preocupat în deosebi să tragă de aci învățături morale, pentru folosul instructiv al spiritului creștinesc. În timpurile mai moderne și cu deosebire în secolul al XVII-lea, s'a pus mare silință, ca să se strângă cât mai mult înțelesul scrierii și s'a căutat chiar să se vadă dacă nu cumva n'ar exista un fond istoric, care să servească de bază la o doctrină mult mai înaltă, cum spre pildă se găsește în parabolele Mântuitorului. În sfârșit, exagerând, ca de obicei de altfel, importanța acestui pretins sens istoric, interpreții protestanți au sfârșit prin a nu mai vedea în cuprinsul Cântării Cântărilor alt înțeles, decât cel istoric.

Cunoaștem trei feluri de interpretări în această direcție și anume: istorică, mistică și alegorică.

I. *Interpretarea istorică și exclusiv literală.* Cei ce susțin această interpretare pretind că Cântarea Cântărilor ar fi un epitalam, prin care se sărbătorește fie unirea lui Solomon cu fiica regelui Egiptului sau cu Sulamita, fie unirea

unui păstor cu o păstoriță; în tot cazul o unire curat omenească. Este vorba de o nuntă în strictul înțeles al cuvântului. Această interpretare fu dată la iveală, probabil sub influența Saduceilor din epoca Mântuitorului. Rabinul Akiba combate cu strășnicie această teorie, declarând cartea în chestiune de foarte sfântă și susținând că nici o zi n'a fost mai prețioasă și măreață, decât aceea când poporul Israel a primit-o ca atare și că nici un israilit nici odată nu s'a îndoit de sfințenia sa. Mai târziu, Teodor de Mopsuestia pretinde că Solomon ar fi scris însuși Cântarea Cântărilor cu intențiunea de a atenua întru câtva impopularitatea căsătoriei sale cu fiica faraonului sau cu Sulamita. Conciliul al cincilea ecumenic a respins această interpretare și a certat pe autorul ei, pentru cutezanța și ușurința ce a avut de a scrie cuvinte așa de supărătoare pentru urechile oricărui bun creștin. Câțivaeretici de prin secolul al IV și-au însușit modul de a vedea al lui Teodor de Mopsuestia și i-au răspândit părerea. Cu toate acestea, ideea n'a prins deocamdată și ea nu reapare decât în secolul al XVI, în timpul Reformei. Mai în urmă această părere a fost îmbrățișată și susținută de anabapțiști.

Renan, în *«Istoria poporului israilit»* și în *«Studiu asupra Cântării Cântărilor»* susține că scrierea de care ne ocupăm este compusă cu mult mai târziu de epoca lui Solomon și că este un pamflet, îndreptat contra regelui Solomon, care devenise odios în ochii supușilor săi, pentru cheltuelile nemăsurate pe care le făcuse.

Interpretarea istorică este cu totul departe de a fi primită, pentru mai multe motive:

1) Israiliții niciodată și în nici o vreme n'au privit cartea în acest înțeles, după cum am văzut și din energica protestare a rabinului Akiba. De altfel ei nici n'ar fi admis în numărul cărților sfinte o scriere cu caracter exclusiv profan. 2) Interpretarea pur istorică este cu totul ne-

cunoscută tradițiunei creștine. Afară de aceasta, felul acesta de interpretare ne-ar forța sau mai bine zis ne-ar obliga să admitem în scriere o mulțime de incoerențe, care ar fi putut isbi atât pe cei din trecut, cât și pe cei de mai târziu și nu le ar fi permis să creadă nici în unitatea, nici în inspirațiunea scrierii. Ca exemplu ne-ar putea sluji cap. V, I, 2; VIII, 8; IV, 9, 10, 12., unde soția poartă numele de soră; căci, invederează cu drept cuvânt sf. Ieronim, cine cunoaște bine înțelesul și valoarea termenilor ebraici știe că acest cuvânt exclude orice bănuială de o dragoste lumească. Pe lângă aceasta, nu se poate raportă la fiica regelui Egiptului următoarele: a) Soția s'a născut sub un măr, Cânt. VIII, 5; dânsa privește și admiră viile sale, I, 5; ea paște turma caprelor sale, în tovărășia altor păstori, I, 7; aleargă prin tot orașul în timpul nopții, ca să-și găsească bărbatul, III, 2, 3; este bătută de oamenii gărzii, V, 7; tot dânsa își conduce soțul chiar în casa mamei sale, III, 4.

3. Aceste nepotriviri și incoerențe sunt spuse și lui Abisag, Sunamita, cu care s'au făcut încercări să se identifice numele de Sulamita. Solomon n'avea trebuință să o urmărească și să o caute la via sa, fiindcă dânsa eră în haremul lui David, de unde nu putea să iasă, nici chiar prin fugă.

4. Incoerențe de acelaș fel se opun și ipotezei, care vrea să vadă în Cântarea Cântărilor o scriere cu tendințe pentru o înaltă doctrină și multe altele.

Dar, pe lângă toate acestea, mai trebuie să adăogăm că, dacă am primi interpretarea istorică și literală, atunci scrierea noastră ar putea ușor să fie supusă la acuzațiuni de imoralitate. Dovezi de alegorii avem destule în sf. Scriptură, și de aceea cei vechi nu permiteau cetirea cărților sub ale căror ascunzători de idei se găseă cu totul altcevă decât aceea ce spuneă litera, celor cari nu aveau o etate în care mintea pătrunzătoare nu aveă posibilitatea să ju-

dece și să priceapă fondul, iar nu forma. În această privință Origen se exprimă în modul următor: «Cel ce n'a renunțat încă la plăcerile vieții materiale și n'a putut încă trece în domeniul curat sufletesc, îl sfătuesc, de a se abține cu totul dela cetirea unor asemenea cărți și a celor ce stă scris într'însele. Se zice că aceeași normă se urmă și la vechii Israiliți. Nimeni nu putea să citească această carte, dacă nu trecuse în etatea matură. Sf. Ieronim afirmă și dânsul acest lucru. Prin urmare, dacă nici vorbă nu poate fi de așa ceva atât la vechii Israiliți, cât și la Creștini, trebuie cu totul exclusă posibilitatea unei interpretări istorice și literale și căutat un alt drum.

2) Să consultăm și interpretarea mistică !

Acest mod de a vedea este împărtășit de acei autori, cari admit deodată în «Cântarea Cântărilor» un înțeles literal și un înțeles mistic, cel dintâiu raportându-se la căsătoria lui Solomon, iar al doilea la unirea lui Hristos cu Biserica. În secolul al XII-lea, Honorius este cel dintâiu care susține această interpretare și ideea sa a fost reluată în socolul al XVI de Jansenius. Bossuet, Calmet și câțiva protestanți moderni ca Delitzsch, Zokler și alții varbesc în scrierile lor respective de această interpretare.

Felul acesta de interpretare nu merită desaprobarea celui precedent, dar nici nu poate fi susținut cu vreun temei de o valoare oarecare, fiindcă, după cum am văzut în altă parte, cuprinsul cărții nu poate să aibă înțeles literal și istoric. Este foarte greu de a lua în sens mistic tot ceace nu poate fi înțeles literal. Este drept că se procedează astfel în profetii, dar când se părăsește terenul înțelesului literal propriu, se face din cauza sublimității termenilor care n'ar putea fi înțeleși luați în mod literal.

În «Cântarea Cântărilor» nu găsim nimic de felul acesta. Detaliile, care ar trebui să fie interpretate în mod mistic, sunt tot așa de simple ca și acelea cărora s'ar voi să li

se deă o interpretare literală. Nu este aci sublimitatea termenilor sau expresiunilor, care îndeamnă pe interpreții adepți ai acestei teorii să procedeze astfel; ci dificultatea cea mare, pe care o întâmpină în ajungerea scopului. Cea mai simplă logică nu îngăduie admiterea acestui sistem, fiindcă interpretarea își are legile ei, dela care nu se poate depărtă prea mult, fără pericolul de a rătăci. Cea mai fină ingeniozitate își lasă firile de ață albă prea vizibile în chestiuni de felul acesta. Dovada s'a făcut în terenurile literare fără trecut studios, unde autorul și-a dat părerea după felul său de a gândi, care a fost primit ca verosimil deocamdată, avându-se în vedere autoritatea autorului, dar ale cărui păreri au căzut cu glorie, când cercetările minuțioase au descoperit sursele și înțelesurile fundamentale.

Interpretarea alegorică. Este singura care a fost admisă de întreaga tradițiune judaică și cea creștină, cu excepțiunea unor oarecare partizani ai înțelesului literal și mistic. Iată cum se exprimă sfinții părinți în această privință: «Această carte trebuie să fie înțeleasă în sens spiritual, adică în înțelesul unirii Bisericii cu Iisus Hristos, sub numele de soție și bărbat. și de o unire a sufletului cu cuvântul divin. . . . Prin bărbat trebuie să înțelegem pe Hristos, și Biserica este soția candidă, fără pată». Acestea ni le spune Origen, «Prin soție sfânta Scriptură înțelege Biserica și chiar Hristos o numește astfel» Teodoret în Cântarea Cântărilor. Sfântul Grigore de Nisa spune că în ce e scris se înțelege o căsătorie, dar în interpretare se vede unirea sufletului omenesc cu Dumnezeu. Iar sfântul Ieronim se exprimă în chipul următor: «Solomon unește Biserica cu Hristos și cântă dulcele epitala al acestei căsătorii sfinte».. «Cântarea Cântărilor este bucuria spirituală a sfințelor suflete pe care o manifestă la nunta regelui și a reginei cerului, adică la nunta lui Hristos cu Biserica. Dar această bucurie este acoperită cu învelișuri alegorice, pen-

tru a redă dorințele mai infocate și descoperirea mai plăcută, la aparițiunea bărbatului și a soției» Augustin în «De civitate Dei».

Acest înțeles sau această interpretare n'a fost imaginată într'un chip arbitrar de diferiți interpreți după vremuri.

1) Este sau se găsește o temelie solidă în numeroasele pasaje ale Vechiului și Noului Testament, care prezintă raporturile lui Dumnezeu cu poporul său sub imaginea căsătoriei. Cetindu-se psalmul 44, acest adevăr apare în toată întregimea. În Osea II, 19, 20, 23 găsim: «Și nu te voi logodi în etern; Da mi te voi logodi în drept și dreptate, în iubire și îndurări; Da mi te voi logodi în drept și dreptate, în iubire și îndurare; Da mi te voi logodi în credință, și vei cunoaște pe Iehova. . . . Și o voi semăna pentru mine în țară, și mă voi îndura de cea fără îndurare, și voi zice către poporul meu: Poporul meu ești, și el va zice: «Dumnezeul meu ești». În Ieremia II, 2 cetim: «Du-te și strigă în urechile Ierusalimului zicând: Așa zice Iehova: Adusu-mi-am aminte de tine, de credincioșia ta în tinerețea ta, de iubirea din timpul logodnei tale. Când ai venit după mine în pustiu, într'un pământ nesemănat.» În Ezechiel XVI, 8—14 întâlnim următoarele: «Atuncea trecut-am pe lângă tine și te-am văzut, iacă vârsta ta eră vârsta iubirei; Și întinzându-mi vestmântul asupra-ți, acoperit-am goliciunea ta, și juratu-m'am ție și am intrat în legământ cu tine, zice Iehova, Domnul; și ajuns-ai a mea. Și te-am scăldat în apă, am spălat sângele tău depe tine, și te-am uns cu oleiu; Și te-am îmbrăcat cu vestminte împestrițate, te-am încălțat cu sandali de piele de vițel de mare, te-am încins cu in subțire, te-am îmbrăcat cu mătase; și te-am împodobit cu scule; Pus-am brațele pe mâinile tale și salbă pe grumazul tău; Pus-am inel în narea ta și cercei în urechile tale și cunună frumoasă pe capul tău. Așa ai fost împodobită cu aur și argint, și vestmin-

tele tale erau de in subțire, de mătase și vestminte impestrițate; Măncat-ai floarea făinei, miere și oleiu, și făcutu-te-ai frumoasă foarte, foarte; Și ai ajuns a fi doamnă». Mântuitorul este deasemenea foarte des prezentat ca soț, iar Biserica ca soție și în Noul Testament. Să cităm asemenea locuri: «Și Iisus le-a zis: Au doară pot nuntașii să bocească, pe cât timp mirele este cu dânsii? Inșă vor veni zile, când se va luă mirele dela dânsii și atunci vor posti». Math. IX, 15. Tot aci se poate cită parobola celor zece fecioare, pe care n'o mai reproducem, fiind în deobște cunoscută. Mai departe: «Cel ce are mireasă, mire este; iar amicul mirelui, care stă și'l ascultă, se bucură foarte de vocea mirelui, deci această bucurie a mea s'a implinit». Ioan III, 29. . . . Căci bărbatul este cap femeii, precum și Hristos este cap Bisericii; și acesta este mântuitorul corpului. Deci precum Biserica se supune lui Hristos, așa să se supună și femeile bărbaților lor în toate. Pentru aceea va lăsa omul pe părintele său și pe muma sa și se va lipi de femiea sa și vor fi amândouă un corp. Mare este taina aceasta; iară eu vorbesc de Hristos și de Biserica» Efeseni V, 23, 25, 31, 32.

—Căci vă iubesc cu dumnezească râvnă, fiindcă v-am logodit unui bărbat fecioară curată, ca să vă pun înaintea lui Hristos. II Corinteni XI, 2.

«Căci Domnul Dumnezeu Atotputernicul s'a făcut rege. Să ne bucurăm și să ne veselim și să-i dăm onoare; căci a venit nunta Mielului și femeia lui s'a gătit și s'a dat ei, ca să se imbrace cu in subțire, curat și strălucit, căci inul este dreptatea sfinților. Apocalipsul XIX, 7, 8».

2). Unirea sau legătura soțului și soției fiind dintre cele mai alese și intime, ce se stabilesc sau ce se găesc pe pământ între creaturi, nu este de mirat dacă admitem că însuși Dumnezeu a voit să se poată servi de acest simbol, pentru a face să se pună mai mult în evidență le-

gătura intimă a Mântuitorului cu omenirea regenerată, sau că El a voit să se adreseze la sentimentele cele mai pasionate ale inimei omenești, pentru ca să dea nota cea mai justă a nemărginitei sale dragoste către opera mâinilor sale.

Pornind nu din o erudițiune extraordinară, ci mai mult dintr'un instict inspirat, sfinții părinți, cari aveau atâta credință și atâta dragoste către Cel atotputernic, au priceput mai bine decât toți savanții după vremuri sensul alegoric al scrierii ce ne interesează. Adevărul nu se găsește în frasa meșteșugită și de mai înainte pusă la cale, ci în propoziția simplă și spontanee. Aci nu se dă loc la reflecții, menite a răspunde la o temă închipuită, ci la ceea ce sentimentul dreptății îți dictează să răspunzi imediat. Martorii instruiți și puși pentru ocazie n'au nici o valoare în fața celor ce nu voiesc să spună decât ceea ce știu și ceea ce cred. Toate sistemele filosofice și raționaliste, care au căutat să găsească în literă ceea ce nu eră în sens, n'au nici o valoare. Dela o vreme încoace, oamenii au început să priceapă și să descopere măscile, și când le găsesc le tratează în consecință. Este un semn îmbucurător că Occidentul, care până acum însemnă apus pentru știința teologică a devenit gelos de un Orient condamnat până acum, și a început să dea raze de un luminat de ziuă pentru cei ce le adormise conștiințele și pe care Mamonă pusese stăpânire. Revistele mai nouă ne vorbesc la murit de acest fapt îmbucurător, și ceea ce un mare filosof preconiză acum 10—20 de ani, cu prețul disprețului către propria sa persoană, se înfăptuiește acum de marea majoritate a lumii bine gânditoare. Pentru cei ce s'au interesat de trecut și l-au cunoscut, fie în liniamentele sale generale, fie mai aprofundat, de sigur că le va părea curios învârtirea acestei roți, care se oprește, pentru răul omenirii, la știrbitură și se învârtește regulat unde n'are

nici un defect. Dar lumea în ziua de azi, în acest vârtej repede și amețitor, nu-și poate da socoteala de acest fapt istoric important; ba nici n'are vremea să'l cugete și de aceea să conformează prezentului—merge cu mulțimea și trăiește viața zilei, neținând socoteala că ceace se petrece a mai fost odată. Mâna ascunsă, pe care nu oricine poate s'o vadă, și care ține ițele mersului firii, le potrivește pe toate și zădărnicește cele puse la cale de «Înțelepciunea lumii aceștia». Alunecând pe calea acestor reflecțiuni, n'am avut alt gând, decât să evidențiez puterea Proniei, despre care am avut atâtea dovezi istorice și care poate sluji ca aplicațiune morală pentru toți aceia cari cred că omenirea este un haus, un abiz, un incident în marea învârtire a globului. Suntem convinși că soarele luminilor a răsărit de mult pentru o parte din omenire și că nu va întârzi să străluciască în curând tuturora.

Acum să trecem mai departe, examinând alte puncte, sprijinitoare teoriei pe care o susținem în interpretarea scrierii de care ne ocupăm.

B. Mangăru.

Evoluiază dogmele?

(Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXVIII No. 1).

Aceeași cugetare o exprimă și *Origen* în termeni figurați: «*Apropiați vasele de bronz, faceți să aud glasul ereticilor aproape de altarul lui Dumnezeu, în care este focul sfânt, unde răsună adevărata învățătură! Adevărul va străluci mai cu putere, punând alături de el minciuna. Nu se va vădi mai bine impietatea, dacă voi lua aserțiunile lui Marcion sau Vasilide, sau ale ori cărui alt eretic și le voi combate cu cuvintele adevărului, cu mărturiile Scripturii, la lumina acestui joc dumnezeesc? Dacă învățătura religioasă s'ar înfățișa ochilor noștri în toată casta ei goliciune, dacă n'ar fi învăluită în afirmațiunile învățăturii eretice, credința voastră n'ar părea atât de scânteețoare și de curată. Opunerea adversarilor amenință cu asediu învățătura ortodoxă, pentru ca credința noastră să nu lăncezească în trândăvie, ci să se înviioreze prin luptă. De aceea zice Apostolul: «Trebuie să fie erezii, pentru ca să se arate printre voi bărbați încercați»... Când credința Bisericii va străluci ca aurul și învățătura sa ca argintul topit în cuptor, atunci tuciul ereziei va fi mai necinstit și mai rusinat¹⁾»).*

O privire oricât de fugitivă în istoria Bisericii din cele

¹⁾ Homilia în Numeros.

dintâi veacuri ale existenței sale ne arată că cele mai multe și mai însemnate dogme s'au stabilit cu prilejul ivirii și combaterii diferitelor erezii. Timpul dela începutul Bisericii este bogat nu numai în mari învățați și învățători bisericești, ci și în numeroși și aprigi eretici. Biserica eră abia în fașă, când se ivi erezia gnostică, căreia îi urmașă apoi repede ereziile ariană, macedoneară, nestoriană, eutihiană, monoteletă etc. Impotriva acestor erezii, cari au turburat adânc pacea Bisericii și au amenințat serios edificiul ei doctrinar, Biserica a formulat și apărat dogmele ei fundamentale, cari sunt pentru ea de importanță capitală nu numai prin conținutul, ci și prin numărul lor. De aceea timpul patristic sau epoca sinoadelor ecumenice este de cea mai mare însemnătate din punctul de vedere dogmatic, pentru că, repetăm, atunci s'au formulat cele mai multe și mai importante dogme. Conducătorii Bisericii din veacurile următoare s'au ferit pe cât au putut de a formula alte dogme afară de cele stabilite. Ori de câteori s'au ivit o erezie nouă, ei au căutat erezia veche cu care aceasta aveă asemănare, și au combătut-o cu aceleași arme spirituale, opunându-i dogma stabilită cu acel prilej. Dar șirul ereziilor este nesfârșit și tot astfel și rătăcirile susținute de ele. Potrivit parabolei Mântuitorului cu neghina semănată în grâu peste noapte de vrăjmașul, erezii vor fi în Biserică neconținut pânăla sfârșitul veacurilor. Cum ele nu sunt întotdeauna o reinviere a celor din trecut și cum pot atacă și alte puncte de credință decât cele atacate de ereziile din epoca patristică, se înțelege că conducătorii Bisericii, adunați în sinoade, trebuie să respingă atacurile ereticilor și să lămurească și precizeze mai deaproape punctele de credință puse în discuție de eretici. În asemenea împrejurări punctul de rezim, norma, sunt hotărârile și învățătura dogmatică a Bisericii din epoca patristică, iar acolo unde nu se găsește ceva categoric și stabilit în chip

formal, se formulează învățături potrivite cu trebuința, dar cari se scot necondiționat din tradițiunea bisericească, din învățatura corespunzătoare a sfinților părinți și învățatori bisericești. Învățăturile astfel stabilite au valoarea și taria de dogmă, cutoatecă în Biserica noastră nu se obicinuește să li se dea în chip expres numele de dogmă. Astfel s'a procedat d. p. la sinodul ținut în Constantinopoli la anul 879, pe timpul Patriarhului Fotie, când s'au condamnat inovațiunile admise de Biserica papală și semnalate de Fotie în enciclica sa către patriarhii orientali. Tot astfel s'a procedat și la sinodul din Ierusalim din anul 1672, pe timpul Patriarhului Dositei, când s'au condamnat rătăcirile calvine coprinse în mărturisirea de credință a lui Ciril Lucaris.

Acî e locul să spunem că atât Protestanții cât și Romano-Catolicii au vederi cutotul diferite de ale Bisericii noastre ortodoxe în ce privește acest fel de progres al dogmelor, și anume:

Protestanții, neadmițând Sfânta Tradițiune, pot să creeze oricâte dogme noi ar voi, după cum pot tăgădui pe or care din cele stabilite, pentrucă norma lor de credință este numai Sfânta Scriptură, iar criteriul după care o interpretează este mintea fiecărui om. Cum îl duce capul pe fiecare, așa crede. Ceeace unul socotește dogmă, e pentru altul o învățatură fără nicio importanță, poate chiar o falșitate.

Romano-Catolicii învață de formă cași noi, că numai autoritatea supremă bisericească poate decretă noui dogme și că învățatura decretată dogmă trebuie să fie scoasă din tradițiunea Bisericii; de fapt ei pot însă creă oricâte dogme noi voesc, pentrucă suprema lor autoritate bisericească nu e sinodul episcopilor, ci singur papa și pentrucă—după expresia lui Piu IX—papa, înzestrat cu atributul infailibilității, este el însuși tradițiunea. Prin urmare totce papii vor voi să declare dogmă, va fi dogmă. Astfel au fost de-

clarate dogme în a doua jumătate a veacului trecut, învățătura despre Zămislirea fără prihană a Sfintei Fecioare (conceptio immaculata), infailibilitatea papală și înălțarea la cer a Sfintei Fecioare.

III) Omul este ființă nu numai simțitoare, ci și cugetătoare. În virtutea acestor două însușiri, el se alipește cu căldură de adevărurile de credință pe cari le primește și profesează și-și dă toată silința să le înțeleagă cât se poate mai bine, pentru ca să le țină nu numai în virtutea unui act de credință, ci și din convingere. Credința și rațiunea sunt cei doi ochi ai vieții sufletești: cu unul se văd lucrurile din sfera naturală, cu cellalt cele din sfera supra-naturală. De aceea una nu exclude pe cealaltă. «*Nu pentru aceasta credem—zice fericitul Augustin—pentru ca să nu mai primim sau să nu mai consultăm rațiunea, căci n'ar fi cu puțință a crede, dacă n'am avea suflete raționale.*»¹⁾

Având ca scop cunoașterea ordinii naturale, sfera de studiu și de cercetare a rațiunii coprinde întreaga lume. Prin experiență, rațiunea constată și compară faptele, prin abstracțiune și inducțiune ea pășește dela cunoscut la necunoscut și descopere esența lucrurilor, care se reduce la materie și la formă. Trecând dela lucrurile neinsuflețite la cele însuflețite și la om, ea constată la acesta materia trecătoare și o formă deosebită de a lucrurilor de până aci, un nou fel de materie sau substanță nepieritoare și înestrată cu atributele cugetării, simțirii, determinării de sine și conștiinței de sine. Această substanță e sufletul. De aci ea se ridică la ideea de Dumnezeu, ființa absolută, a căruia existență i-o demonstrează cu siguranță. Tot ea stabilește principiile de morală și de drept, de cari se cârmuiesc indivizii și societățile omenești, și se examinează pe sine însăși și operațiunile sale, sub ipostasul logicii.—Rațiunea este dar o minunată putere sau funcțiune a sufletului omenesc. Cu ajutorul ei se pot cunoaște în chip si-

¹⁾ Epistola 120, 3.

gur un mare număr de adevăruri. În ceea ce privește în deosebi cunoașterea lui Dumnezeu, afirmăm *in teorie* că omul poate ajunge cu siguranță la această cunoștință pe calea pur rațională, *de fapt* însă numai prea puțini muritori, și nu fără imense și supraobositoare eforturi, pot ajunge la această țintă, și când s'a ajuns se constată că îndoiala și rătăcirea nu sunt cu totul escluse.

Sublimitatea obiectului la a cărui cunoaștere țintește în acest caz rațiunea, și slăbirea și întunecarea ei din cauza păcatului original sunt cele două cauze cari fac ca ea să nu-și poată atinge decât în parte ținta de a cunoaște pe Dumnezeu în chip deplin și sigur. Pentru a ajunge la aceasta, îi trebuie un ajutor supranatural, care i se oferă în revelațiune.

Acți se înfațișează rațiunii un nou câmp de activitate: ea trebuie să judece și aprecieze dovezile revelațiunii și să se pronunțe, dacă suntem sau nu obligați a crede cutare sau cutare învățătură revelată. În această operațiune, rațiunea poate da peste noi piedici, poate ajunge la unele îndoieli și nesiguranțe, pe cari puterile n'o ajută să le învingă. Acum este din nou trebuință de ajutorul lui Dumnezeu. De data aceasta ajutorul vine prin credință, care încoronează eforturile rațiunii.

Credința este fructul harului dumnezeesc și al voinții omului în unul și același timp. Ea constă în aderarea cu tărie și în chip definitiv la adevărurile descoperite de Dumnezeu. Din momentul în care e stăpân pe credință, omul nu se mai sprijine pe rațiunea sa, ci se încrede cu totul lui Dumnezeu, izvorul a tot adevărul și adevărul însuși. Articolele de credință sunt de acum înainte adevăruri ne discutabile, adevărate axiome, totuși rațiunea poate studia și acum adevărurile cari fac obiectul credinței. Ea consideră revelațiunea ca un nou câmp de experiență pe care își exercită operațiunile ei de analiză, de comparațiune, de inducțiune și de deducțiune.

Rolul rațiunii față cu credința și revelațiunea este dar foarte întins și foarte însemnat. Mai întâi ea premerge credinții și conduce la ea; iar după ce a ajuns la credință, îi dă tărie, expunând motivele pentru cari trebuie să credem, răsturnând obiecțiunile cari se ridică împotriva credinței, desfășurând, analizând și lămurind dogmele și răspunzând la atacurile ereticilor. Este ușor de înțeles că cu cât rațiunea va fi mai luminată, cu cât orizontul ei va fi mai larg, cu cât dialectica ei va fi mai fină, cu atât și concursul pe care ea îl va da credinței, și prin aceasta dogmelor, va fi mai prețios; după cum este iarăș evident că progresele realizate de rațiune sunt în chip indirect progrese ale dogmelor. Cum apoi progresul de care este capabilă rațiunea este nesfârșit, tot astfel este dar și progresul dogmelor. Acest progres se reduce însă numai la înțelegerea din ce în ce mai deplină a dogmelor, la identificarea cu ele, la convingerea că ele cuprind adevăruri eterne, la scoaterea din ele de învățături mântuitoare etc.

Prin urmare progresul de care sunt accesibile dogmele nu atinge nicidecum fondul lor, care rămâne de-apururi neschimbat, pentrucă are la bază descoperirea dumnezească, ci constă numai în desăvârșirea formei. Este cu alte cuvinte un progres formal, dar nu material. Ne este îngăduit dar să zicem—in acest sens—că dogmele progresează, dar nu putem nicidecum zice că ele evoluiază, pentrucă evoluțiunea presupune schimbarea fondului, prefacerea dintr'un lucru într'altul, ceea ce nu e cazul cu dogmele.

Iată acum cât de limpede și precis se pronunță sfinții părinți în această chestiune.

«Precum soarele, această făptură a lui Dumnezeu—zice Sf. Irineu—este unul și același în toată lumea, așa și predica adevărului strălucește pretutindeni și luminează pe toți oamenii cari doresc să vină la cunoștința adevărului. Nici cel mai tare în cuvânt dintre ierarhii Bisericii nu va spune altceva cu privire la învățatură, fiindcă nimeni nu este mai

presus de *Invățătorul*, nici cel mai slab nu va micșora *Tradițiunea*; căci *credința* este una și aceeași și cine poate spune multe despre ea, nu aduoge, și cine puține, nu scade. *Cunoștința* mai mare sau mai mică a unora, după măsura *priceperii* fiecăruia, constă nu în schimbarea conținutului, nici în inventarea altui *Dumnezeu* sau a altui *Hristos*, ci în cercetarea cu îngrijire a *ideei* expuse în *parabole* și în armonia ei cu *invățătura* *credinței* și în dezvoltarea *lucrurilor* *economiei* *dumnezeiești* cu privire la *neamul* *omenesc*». ¹⁾

Aceeaș idee despre păstrarea neatinsă a *Sfintei Tradițiuni*, ca primă și esențială condițiune a progresului cunoașterii dogmelor, o accentuiază și mai mult *Vincențiu de Lirini*. Comentând cuvintele «*Păzește Tradițiunea*» din epistola I a apostolului Pavel către Timoteiu (cap. VI, vers. 20), el zice:

»*Păzește Tradițiunea! Dar ce este Tradițiunea? Este ceea ce ți s'a încredințat, nu ceea ce ai inventat tu; ceea ce ai primit, nu ceea ce ai cugetat tu; lucru nu al minții, ci al învățăturii, nu al usurpațiunii* *vivă*, *ci al Tradițiunii publice*; *lucru ajuns la tine, iar nu descoperit de tine; față de care nu ești autor, ci pășitor; nu înființător, ci următor; nu conducător, ci condus.* «*Păzește Tradițiunea!*» zice *Apostolul*, adică *talantul credinței ecumenice*, păzește-l în *întregime*, *neștirbit*. *Ceea ce ți-a fost încredințat să păstrezi, aceea dă mai departe. Aur ai primit, aur dă. Nu voesc să-mi dai una în locul alteia. Nu voesc să-mi dai cu nerușinare și prin amăgire plumb sau aramă. Nu voesc aur numai ca înfățișare. Dă-mi'l în natură*». ²⁾

Despre datoria *Bisericii învățătoare* și a științei teologice de a pătrunde, explică și lămuri *Sfânta Scriptură* și *Sfânta Tradițiune*, deci și dogmele, acelaș scriitor zice mai departe.

«*O Timotee! o Preote! o Interpretule! o Invățătorule! Dacă*

¹⁾ Adversus Haereses, cartea I, cap. I, 10.

²⁾ Commonitorium I, cap. XXII.

darul dumnezeesc te-a făcut vrednic ca prin spiritul, practica, învățătura ta, să fii Bezaleel al tabernacolului spiritual, lucrează pietrele prețioase ale dogmei dumnezeiești, potrivește-le în bună credință, împodobește-le cu pricepere, adaugă splendoare, grație, eleganță. Expunând tu, să se înțelegă mai limurit ceea ce mai înainte se credea fără să se înțeleagă. Prin tine să se felicite posteritatea că a înțeles, ceea ce antichitatea a venerat, fără să fi înțeles. Totuș, cele ce înveți, propoveduește-le așa fel încât să le spui într'o formă nouă, dar să nu spui lucruri nouă sau inovațiuni». ¹⁾

În slârșit, natura progresului de care sunt accesibile dogmele o descrie acelaș dascăl apusean cu multă exactitate în următorii termeni :

«Poate pentru aceasta să zică cineva: Ce? În Biserica lui Hristos, să nu fie nici un progres în ceea ce privește religia? Este negreșit și încă foarte mare; căci cine ar fi așa de invidios de fericirea oamenilor și atât de protivnic lui Dumnezeu, ca să nu-l recunoască? Dar când vorbim de progresul credinței, înțelegem ca el să fie o creștere, iar nu o schimbare. Ceea ce face esența progresului în orice este desfășurarea pe un fond neschimbabil. Lucrurile cari trec într'o nouă formă, încetând să fie ceea ce erau, nu fac progres, ci se schimbă. Crească dar și progreseze în decursul anilor și al veacurilor până la cel mai înalt grad înțelegerea, cunoașterea și înțelepciunea, atât a fiecărui creștin, cât și a tuturor la un loc, atât a fiecărui om cât și a întregii Biserici, dar numai în acelaș fel, adică în una și aceeaș dogmă, în unul și acelaș înțeles, în una și aceeaș părere. Cu adăogirea anilor trupurile cresc și-și dezvoltă membrele, totuș ele rămân ceea ce au fost. Timpul de înflorire al copilăriei, maturitatea și bătrânețea se deosibesc foarte mult între ele. Acei cari au fost mai înainte copii, devin cu toate acestea bătrâni, astfel că, deși statura și fi-

¹⁾ Ibidem.

gura unuia și aceluiaș om se schimbă, totuși firea lui nu se schimbă, personalitatea rămâne una și aceeași. Membrele sunt mici la prunci, mai mari la tineri, dar sunt unele și aceleași. Câte membre sunt la prunci, atâtea și la tineri și, dacă se adaogă ceva după trecerea anilor, apoi toate acestea au existat mai înainte în germene, așa încât mai târziu, la bărbați, nu se vede nimic care să nu fi fost de mai înainte în copii. . . . Acestei legi a progresului trebuie să-i urmeze neapărat și învățătura dogmatică a credinței creștine, adică ea cu anii să se întărească, cu timpul să se desvolte, cu veacul să se înalțe, dar să rămână neclintită și neschimbată, întreagă și deplină în toate subdiviziunile părților sale; prinurmare, fără cea mai mică schimbare, fără nicio pierdere în coprins, fără nicio alterare a hotărârilor sale. . . . Pe ogorul Bisericii, strămoșii noștri au semănat în vechime sămânța grâului credinței. . . . Dar, pentrucă sfârșitul nu trebuie să contrazică începutul, va fi drept și consecvent ca din creșterea semănăturii grâului să câpătăm rod, rodul grâului dogmatic. Fie ca semănăturile dela început, desvoltate treptat în scurgerea vremii, să se îmbundățească și să înfrățească și acum; dar însușirile germenilor nici într'un caz nu pot fi schimbate. Poate să li se dea chip, formă, împărțire, dar firea fiecăruia trebuie să rămână aceeași. De pildă, nu trebuie ca tufele de trandafiri ale învățăturii ecumenice să se prefacă în spini și scafeți. Nu trebuie ca în această grădină duhovnicească, din înflorirea arborelui de scorțișoară sau balsamin să crească mazărică sau omeag. Numai ceace s'a răsădit în această Biserică de grădinarul Dumnezeu, după credința părinților, numai aceea să propășească și să se desăvârșească. Urmează dar ca dogmele filosofiei cerești, cu trecerea timpului să se întărească, să se sistematizeze, să se purifice, dar niciodată nu trebuie să se schimbe, să se ciuntească, să se diformeze.¹⁾

¹⁾ Idem. Ibidem.

Cuvânt împotriva neamurilor al Sf. Atanasie cel Mare.

Biografie Sfântul Atanasie eră de neam din Alexandria și se spune că ar fi primit botezul dela niște copii cu cari se jucă odată, pecând el însuș eră copil. Deși părinții îi lăsaseră o frumoasă avere, el însuș nu voi să rămână în societate, ci-și împărți averea la săraci și se retrase în floarea vârstei în pustie, unde petrecu mai mulți ani lângă sfântul Antonie, părintele monahismului. Acolo își petrecea timpul nu numai în rugăciune și meditațiune, ci se indeletinică mull cu celirea și studiul Sfintei Scripturi, pe care ajunse să o cunoască cu timpul ca puțini alții. Alexandru, episcopul de pe atunci al Alexandriei, îl hirotoni diacon și avu în el cel mai puternic sprijin împotriva lui Arie și a ereziei lui, alât în sinoadele ce se ținură împotriva acestei erezii în Alexandria, cât și la întâiul sinod ecumenic din Niceea (325). El fu sufletul acestui sinod, în care puse pe toți în uimire prin verva și erudițiunea sa, cărora se datorește în mare parte osândirea Arianismului.

După moartea lui Alexandru (328), Atanasie fu ales episcop în locul său. De acum înainte începe el o viață plină de zbucium și de necazuri. Arieniî îndreptează asupra-i toate săgețile lor pline de venin, pentrucă el eră susținătorul cel mai puternic al ortodoxiei și dușmanul lor cel mai de temut. De patru ori fu el dat jos din scaunul episcopal și exilat prin intrigile Arieniilor. Întâia oară fu exilat de însuș Constantin cel Mare, la Trevir în Galia, pentrucă un sinod ținut în Antiohia (335) îl condamnase pentru niște vini inchișuite. Intors în Alexandria după moartea lui Constantin, Atanasie fu exilat a doua oară, după trecere de

doi ani (339), de împăratul arian Constanțin. Acum Atanasie își petrece exilul (5 ani) în Roma, la papa Iuliu I.—După 9 ani de păstorie (355), fu din nou depus de același împărat și acum fugi la monahii din pustia Egiptului, pentru ca să scape de furia urmașului său pe scaunul episcopal, arianul Gheorghe din Capadocia. În anul 362, Atanasie ajunse din nou în capul turmei sale, în urma dispozițiunii rău intenționate a lui Iulian Apostatul, ca toți episcopii exilați să se întoarcă la scaunele lor și să-și împartă puterea cu acei cari le luaseră locul. În acest an (362) adună el un sinod în Alexandria, care decretă măsuri blânde împotriva Semiarienilor. După câteva luni fu iarăș exilat, dar după alte câteva luni, murind Iulian, se întoarse din nou în Alexandria. A cincia și ultima oară fu depus din scaun Sfântul Atanasie pe timpul împăratului Valens și stătu ascuns patru luni în monumentul funerar al tatălui său. De aci înainte și până la sfârșitul vieții (2 Maiu 373) avu pace. Din 45 de ani de episcopat, Atanasie a stat 17 ani și jumătate în exil. Pentru zelul, priceperea și statornicia cu care el a apărat dreapta credință, Biserica l-a numărat între sfinți și i-a dat numele de „Cel Mare” și de „Părinte al ortodoxiei”. Cu toate luptele înverșunate ce a avut de dus, el și-a păstrat totuș firea blândă și n'a abuzat niciodată și împotriva nimănnui de puterea sa.

Opere. Cele dintâi scrieri ale Sfântului Atanasie au fost. **Cuvântul împotriva păgânilor și Despre întruparea Cuvântului**, ambele cu caracter apologetic.

Caracter polemic au Cuvântările împotriva Arieniilor, în patru cărți, precum și epistola către Epictet, în care apără adevărata înțeles al dogmei despre întruparea Fiului.

Dintre scrierile istorice merită să fie amintită: **Apologia împotriva Arieniilor**, în care descrie lupta dusă de Arieni împotriva Bisericii între anii 340—350; **Apologia despre fugă**, în care arată, pe truce a fugii din fața persecutorilor săi; **Apologia către împăratul Constanțiu**, în care se apără de învinuirea că el ar fi ațâțat împotriva acestuia pe fratele său Constans; **Epistola către monahi**, care este o istorie a Arianismului dintre anii 335—357. În **Epistola către Serapion**, vorbește despre moartea lui Arie, iar în **Viața Sfântului Antonie**, descrie viața acestui mare monah și părinte al monahismului.

Din Comentariile lui la Sfânta Scriptură s'an păstrat numai **Comentariile**, în formă de catec. asupra Psalmilor.

Din epistolele sărbătorești ale Marelui Atanasie s'au găsit 15 în anul 1847, într'o mănăstire din pustia nitrică și una în limba coptică, în anul 1898. Celelalte s'au pierdut.

Simbolul zis atanasian, nu este al Sfântului Atanasie, ci este compus mult mai târziu, probabil în Galia de sud.

Prin scrierile sale, Atanasie ocupă un loc de frunte în literatura patristică. Îndeosebi învățătura sa despre dumnezeirea Fiului și despre Sfânta Treime în genere este de o claritate și exactitate fără pereche. Toate discuțiunile cari s'au urmat mai târziu pe această temă n'au adăogat aproape nimic nou la cele profesate de el și niciuna din scrierile lui n'au scos la iveală ceva care să nu fi găsit intrutotul aprobarea Bisericii din toate timpurile. Acelaș lucru s'a petrecut cu învățătura lui despre toate punctele mai însemnate de credință. Deaceea el merită supranumele de „Părinte al ortodoxiei” dintr'un îndoit punct de vedere: pentru că după timp este cel dintâiu mare apărător al dreptei credințe și pentru că învățătura sa este în întregime absolut ortodoxă.

Cuvânt împotriva neamurilor. Una din cele mai de samă opere ale Sfântului Atanasie este această operă a tinereții lui intitulată: Λόγος κατὰ Ἑλλήνων=Oratio contra gentes=„Cuvânt ori discurs împotriva neamurilor sau păgânilor”. Aci Marele Atanasie dă pe față și combate rătăcirea păgânismului absurd și decăzut, căruia îi opune adevărul Creștinismului triumfător și progresând, cu o siguranță de argumentare și frumuseți de stil, cari fac din ea una din pietrele cele mai prețioase ale comorii literare a veacului de aur al erei creștine. Patrologi însemnați consideră pe Sfântul Atanasie, în baza acestei scrieri, de întemeietor al Apologeticeii creștine științifice, și cu drept cuvânt, pentru că stăpânind literatura și filozofia păgână tot atât de bine cași Teologia creștină, el nu dă atacuri piezișe, ci în luptă fățișă și deschisă, cu armele pe cari i-le pune la îndemână dreapta judecată și revelațiunea, câștigă una din marile biruințe literare ale Creștinismului împotriva păgânismului.

Nu se poate ști cu siguranță în ce an și în ce loc a fost compus acest cuvânt. Din împrejurarea că autorul nu pomenește nimic despre erezia ariană, unii s'au grăbit să încheie, că Atanasie a scris această lucrare înainte de aparițiunea Arianismului, prin urmare cel mai târziu în anul 319, când el eră în vârstă de 23 de ani. Argumentul invocat nu este însă destul de convingător. Se poate ca el să nu pomenească în această operă nimic despre

Arieni, pentru motivul că-i combătuse mai înainte în alte scrieri anume îndreptate împotriva lor, pentrucă aceasta ar fi eșit din cadrul lucrării de față și în sfârșit pentrucă scopul acestei opere nu e numai de a combate pe păgâni, ci și de a infățișa Creștinismul în cea mai deplină lumină. A pomeni însă de o erezie, care acoperia ca un nor negru o parte din cerul Bisericii, ar fi fost o lipsă de tact. Prin urmare nu se poate susține cu siguranță că timpul compunerii ar fi înainte de anul 319. Este însă o altă împrejurare, amintită în text, care pare a arunca mai multă lumină atât asupra timpului cât și a locului compunerii. Anume în cap. I Sfântul Atanasie spune că n'are la îndămână sau cu sine scrierile învățătorilor săi, adică ale părinților și învățătorilor bisericești dinaintea de el. Aceasta înseamnă că el nu se află în Alexandria, nici într'un alt mare centru creștin din răsărit sau la vr'un episcop cărturar când a compus cuvântul de față, ci se găsea ori în pustiu, ori în apus, unde n'avea putința să aibă la îndămână acele scrieri. Opera de față a trebuit dar să fie compusă în timpul unuia din cele cinci exiluri, pe cari el le-a suferit pentru cauza ortodoxiei și într'una din localitățile în care a fost exilat. Se știe că locurile în cari și-a petrecut exilurile Sfântul Atanasie sunt: Trierul, Roma, pustia Egiptului (la anahoreți) și monumentul funerar al tatălui său, din apropierea Alexandriei. În oricare din aceste locuri el n'a putut avea la îndămână scrierile părinților bisericești.

Care anume din aceste locuri să fie acel în care a scris Sf. Atanasie cuvântul său împotriva neamurilor?

Probabil, dar nu cu totul sigur, e că acesta a fost Trierul sau Trevirul din Galia, unde el a petrecut primul său exil, între anii 335—338. Singurul argument ce se aduce în sprijinul acestei păreri este faptul, că la Trier Sf. Atanasie a trăit în liniște și neturburat de nimeni, așa că a avut timpul necesar, ca să poată compune o asemenea operă.

Cuvântul împotriva păgânilor este adresat de Sf. Atanasie către un prieten al său, pe care-l pomenește adesea. Cine este acest prieten, nu se știe. În primele rânduri ale capitoului I, adresantul este numit *μπαππς*. Dacă cuvântul acesta trebuie luat ca nume propriu sau comun, e o chestiune cu greu de deslegat. Unii au socotit că e nume propriu și că adresantul e preotul Macarie din Alexandria, care a fost condamnat împreună cu sfântul Atanasie de sinodul din Tir (335). În sprijinul acestei păreri vine și titlul

unei traduceri medievale a acestei lucrări făcută de Ambrosius de Camaldoli (+ 1439), care sună: Athanasii Alexandrini episcopi contra gentiles liber primus ad Macarium Alexandrinae ecclesiae presbyterum. Se poate ca Ambrosiu să fi intitulat acest titlu în vr'un codice grecesc, dar se poate iarăș ca să fi fost formulat de el, pentru simplul cuvânt că el a luat termenul grecesc μακάριε ca nume propriu. Luat ca substantiv comun, cu însemnarea de „fericit”, termenul μακάριε se poate aplica la orice creștin și nu schimbă întru nimic înțelesul propozițiunii în care se găsește. În acest caz însă nu se știe care este numele adresantului lucrării de față, ceea ce, la drept vorbind, nu e nicio pagubă reală.

1). Cunoștința despre închinarea de Dumnezeu și despre adevăr îndeobște n'are n'ultă nevoie de învățătura omenească, căci se cunoaște de sine însăși. S'ar putea zice că ea se arată zilnic prin fapte și că ni se înfățișează în învățătura lui Christos mai luminoasă decât soarele. Deoarece însă tu, o fericitule¹⁾, vrei totuș să știi ceva despre aceasta, ei bine! să discutăm în marginea puterilor noastre câte ceva despre credința în Christos, fiindcă, deși poți găsi aceasta în sfintele cărți, vrei totuș, mânat de o nobilă dorință de a ști, s'o ascuți și dela alții. Sfintele și dumnezeieștile Scripturi sunt într'adevăr de ajuns, ca să ne vestească adevărul, sunt însă și multe scrieri ale fericitilor noștri învățatori, cari se îndeletnicesc cu aceasta. Dacă cineva are acestea la îndemână, este stăpân și pe explicarea Scripturilor și poate-dobândi și cunoștința pe care o dorește. Devremece însă n'am laîndemână scrierile învățătorilor, mă văd silit să-ți împărtășesc și să-ți scriu cele ce am învățat dela ei, adică credința în Christos, Domnul nostru, pentru ca să nu disprețuiască cineva învățătura cuvintelor mele, ori să socotească credința în Christos ca protivnică dreptei judecăți, cum cu nedrept își rād de noi păgânii și în batjocură ne împută în totdeauna crucea lui Christos. Și tocmai în aceasta stă orbirea lor de plâns, că defaimă sfânta cruce, și nu văd că puterea ei a umplut toată lumea și că prin ea s'au descoperit tuturor lucrurile cunoașterii de Dumnezeu. Căci dacă ei și-ar fi îndreptat cu sinceritate gândurile către dumnezeirea sa (a lui Christos), desigur n'ar luă în bătae de joc un fapt atât de mareș, ci ar recunoaște și ei, că El este Mântuitorul lumii și că crucea a adus

¹⁾ Asupra înțelegerii cuvântului μακάριε din original, vezi introducerea.

făptuirii mântuire, iar nu pe iere. Într'adevăr, dacă prin arătarea ei cu, s'a nimicit toată închinarea la idoli și puterea drailor se înfrânge prin acest semn și Christos singur este cinstit ca Dumnezeu și prin El Tatăl se cunoaște și protivnicii lui sunt rușinați și gândurile celor ce-L urăsc se schimbă pe nesimțite în fiecare zi, oricine are dreptul să-i întrebe: cum poate socoti cineva acestea ca lucruri omenești, înloc să mărturisescă că cuvântul lui Dumnezeu și Mântuitorul Lumii a fost cel ce s'a răstignit pe cruce? Mi se pare că se petrece cu aceștia ceea ce se petrece cu acel care defaimă soarele, când e ascuns după nori, dar admiră lumina lui, văzând că toată făptura este luminată de el. Căci precum lumina este frumoasă și mai frumos încă soarele ca izvor al ei, tot astfel fiind lucrul lui Dumnezeu că pământul e plin de cunoașterea sa, trebuie neapărat ca și autorul și mijlocitorul unei astfel de fapte să fie Dumnezeu și Cuvântul lui Dumnezeu. Vreau dar, pe cât mă vor ajuta puterile să vorbesc despre acest lucru și să arat mai întâi necredincioșilor neștiința lor, pentru ca, răturnând minciuna, adevărul să strălucească prin sine însuși și tu, o omule, să fii sigur că n'ai crezut adevărului și n'ai fost amăgit cunoscând pe Christos. Socotesc că e cu cuviință să stau de vorbă despre Christos cu tine, iubitor de Christos, pentru că sunt convins că pui mai presus de orice cunoașterea lui și credința în El.

II). La început răul n'a fost, pentru că nici acum nu este printre sfinți și cu privire la ei nicidecum nu există. Numai mai târziu oamenii și-au îndreptat gândurile spre el și l-au produs din ei înșiși. De aceea s'au aplecat inimile lor spre idoli, socotind că are ființă ceea ce e numai închipuit, căci Dumnezeu—Ziditorul și Stăpânitorul întregii lumi, care e mai presus de orice ființă și minte omenească, pentru că e bun și drept—a făcut neamul omenească prin însuși Cuvântul său, Mântuitorul nostru Iisus Christos, după chipul său și i-a dat, făcându-l asemenea sie, puțința de a contempla și a înțelege lucrurile. Împărtășitu-i-a deasemeni și ideea și cunoașterea despre veșnicia sa, pentru ca, păstrând această însușire,¹⁾ nici dela cunoașterea de Dumnezeu să nu se depărteze, nici

¹⁾ Cuvintele din textul original *τὴν αὐτὴν ὁμοίαν αὐτοῦ*, au fost traduse în chip diferit Sfântul Ambroziu le-a tradus, epistărând creștea ei: a fost dată—*annorem sibi praestitum servare*. Montfaucon prin epistărând această asemanare—*servata hac similitudine*: Mähler prin epistărând unirea cu Dumnezeu—*die Einheit mit Gott bewahrend*; Fisch prin—*dacă păstrează aceeași stare*—*wenn er den gleich en Zustand bewahrt*. Românescul însuși redă mai exact ideea din original, pentru că nu e vorba numai de asemănare, sau de cinstire, ori de unire cu Dumnezeu, ci de mai multe prerogative date omului, care cu toată la un loc formau o însușire a lui.

de împreunăviețuirea cu sfinții să nu se lepede, ci având harul Celui ce dă har și puterea împărtășită lui de Cuvântul Tatălui, să petreacă împreună cu Dumnezeu și să trăiască o viață neîntinată cu adevărat fericită și nemuritoare; pentrucă, neîmpiedicându-l nimic ca să cunoască pe Dumnezeu, el vede întotdeauna, prin curăția sa, chipul Tatălui—pe Dumnezeu Cuvântul—după al cărui chip a și fi fost zidit și, coprint de admirațiune în fața purtării sale de grijă de toată lumea și înălțându-se mai presus de cele supuse simțurilor și de tot ce este trupesc, se unește în cer—prin puterea duhului—cu cele dumnezeiești și cari se pricep numai cu mintea, căci, când duhul omului nu petrece împreună cu trupul și când nu e stăpănit de poftele trupului, ci petrece numai cu sine întru cele de sus, așa cum eră dintru început, atunci trece peste toate cele trupești și omenești, se înalță tot mai sus și văzând pe Cuvântul, vede în El și pe Tatăl Cuvântului, se bucură de privirea Lui și se umple de o nouă dragoste de El. Deaceea zice și Sfânta Scriptură despre cel dintâi om, care în limba Evreilor s'a numit Adam, că el la început stă cu Dumnezeu în cea mai deplină și mai liberă legătură duhovnicească și petreceă împreună cu sfinții în privirea lucrurilor duhovnicești pe cari le aveă în acel loc pe care sfântul Moisi, în înțeles figurat, l-a numit paradis (gădină). Curăția sufletului este dar în stare să vadă în sine pe Dumnezeu ca într'o oglindă, cum zice și Domnul: «Feriți-vă de cei curățiți cu inima, că aceia vor vedeă pe Dumnezeu», (Matei V, 8).

III) Astfel dar Ziditorul a făcut, precum am zis, neamul omenească și a voit să rămână așa (cum l-a făcut). Oamenii însă, nesocotind pe cele mai bune și nestrăduindu-se să le înțeleagă, au căutat celece erau mai aproape de ei. Mai aproape de ei erau trupul și simțurile lui. Și-au întors deci mintea dela cele duhovnicești și au început să gândească la ei înșiși. Gândindu-se apoi la ei și preocupându-se de trup și de ceialalte lucruri ale simțurilor și amăgindu-se de acestea, cași cum ar fi fost ale lor, au căzut în pofta lor, punând cele ale lor mai presus de contemplarea celor dumnezeiești. Și îndeletnicindu-se cu acestea și nevrând să părăsească cele mai de aproape, și-au dat sufletul, turburat și întinat de toate poftele, pradă plăcerilor trupului și în cedinurmă au uitat de puterea dată lor la început de Dumnezeu. Acest adevăr se poate vedeă la cel dintâi om creat, cum spune despre el Sfânta Scriptură, căci el nu și-a contemplat trupul, cât timp și-a

avut mintea îndreptată către Dumnezeu și către contemplarea lui, dar când, după îndemnul șarpelui, și-a îndepărtat gândul dela Dumnezeu și a început să se gândească la sine, atunci au căzut¹⁾ în pofia trupului și-au cunoscut că erau goi și cunoscând s'au rușinat. Și și-au dat sama că erau goi nu atât de haine, cât de privirea celor dumnezeiești și că și-au îndreptat gândul spre cele potrivnice. Depărtându-se deci de cunoașterea Celui ce este unul și real, vreau să zic de Dumnezeu, și de dragostea către el, s'au datat încurând la tot felul și fiecărui din plăcerile trupești. După aceea, cum de obicei se întâmplă, fiind stăpâniți de pofa de câte un lucru sau de mai multe, au început să se deprindă cu ele, așa încât le eră frică să nu le piardă. De aci au decurs pentru suflet și sfeli și temeri și căutarea de plăceri și îndreptarea gândului spre cele trecătoare, căci nevrând să se lepede de plăceri, se teme de moarte și de despărțirea de trup; iar poftind și neajungând la împlinirea poftei, s'a datat la omoruri și nedreptăți. Cum a făcut acestea, se cade să arătăm pecăt ne va sta în puteri.

IV). Părăsind privirea celor spirituale și rău folosind fiecare putere trupească, de-fătându-se cu privirea trupului și văzând că plăcerea e bună, (sufletul) s'a înșelat și a înțeles greșit cuvântul «bun», socotind că plăcerea este însuș adevăratul bun, întocmai cum un sărit din minți, cere sabie împotriva celorce întâlnește și crede că aceasta este o faptă de înțelept. Iubind plăcerea, a început s'o pună în lucrare în tot felul, căci fiind din fire foarte activ (mobil), nu încetează a se mișcă nici după ce s'a depărtat de bine. Nu se mișcă însă înspre virtute, ori ca să vadă pe Dumnezeu, ci, cugetând celece nu sunt, dă puterilor sale o altă îndrumare și abuzează de ele, punându-le în serviciul plăcerilor ce a născocit, pentru că a fost făcut liber. Căci, precum poate inclina spre cele bune, totastfel poate și să se abată dela ele, iar abătându-se dela cele bune, cugetă cele cutotul dimpotrivă, pentru că nu poate să stea în desăvârșită nelucrare, fiind din fire mobil, cum am zis mai sus. Și cunoscând libertatea sa, vede că poate să întrebuițeze membrele trupului în două direcțiuni și pentru celece sunt și pentru celece nu sunt. «Celece sunt» sunt cele bune, «Celece nu sunt», sunt cele rele. Zic celor bune «celece sunt», pentru că obârșia lor

¹⁾ Verbul e pus aci la plural, pentru că autorul trece deodată dela ideea de un singur om, la cel dintâi om și cea dintâi femeie, cari au fost făcuți de Dumnezeu, la Adam și la Eva.

e în Dumnezeu cel adevărat, iar despre cele rele zic «că nu sunt» pentrucă într'adevăr nu există, ci au fost nascocite de închipuirea oamenilor. În vremece trupul are ochi, ca să vadă făptura și din armonioasa ei întocmire să cunoască pe Ziditorul, și urechi, ca să audă cuvintele dumnezeiești și poruncile lui Dumnezeu, și mâini ca să îndeplinească cele de trebuință și să le ridice în rugăciune către Dumnezeu, sufletul, depărtându-se de privirea celor bune și de mișcarea în sfera lor, s'a rătăcit și se mișcă spre cele dimpotrivă. Văzând apoi puterea sa, precum am zis, și abuzând de ea, a socotit că poate mișcă membrele trupului și în direcțiunea contrară și de aceea, înloc de a privi la făptură, și-a ațintit ochii spre plăcere, arătând că și aceasta o poate (face) și crede că, mișcându-se, își păstrează demnitatea și că nu păcătuiește făcând ceea ce poate, și nu înțelege că a fost făcut, ca să se miște spre cele ce se cuvin, iar nu numai să se miște. Pentru aceasta și rost apostolesc zice: *«Toate imi sunt îngăduite, dar nu toate imi sunt de folos»* (I Corinteni VI, 12).

V). Indrăsneala oamenilor, ținând nu la ceea ce este de folos și cuviincios, ci la ceea ce se poate, a început să săvârșească cele protivnice. Astfel mâinile, mișcându-le spre cele dimpotrivă, le-a făcut să ucidă; urechile le a adus la neascultare, iar alte membre la desfrânare, înloc de naștere de copii legitimi, și limba la blesteme și bârfe și jurăminte strâmbe, înloc de binecuvântare; mâinile la furtișag și la lovirea semenilor; mirosul la totfelul de partumuri ațâțătoare de simțuri; picioarele la rușea pentru vărsare de sânge și pântecelul la beție și mâncare peste măsură. Toate acestea sunt lipsuri și păcate ale sufletului, iar pricina lor nu e alta decât nepnerea în samă a celor mai bune. Deci precum un vizitru, care mână caii la alergări, dacă nu ia sama la țină, la care trebuie să ajungă, ci trecând pelângă ea, își mână calul cum poate—și poate cum vrea—dă adesea peste ceice îi es în cale, câteodată cade chiar în prăpastii, fiind târit unde vor să-l ducă caii înfierbântați, și totuș crede că astfel alergând n'a greșit țința, pentruca se uită numai la drum și nu bagă de samă că a greșit țința, totastfel și sufletul—abatându-se dela calea către Dumnezeu, și mângând membrele trupului spre cele ce nu se cuvin, sau mai bine zis, fiind el însuș de sine mânăat dimpreună cu ele—păcătuiește și-și face singur rău, neobservând că s'a rătăcit de drum și se află înafară de țința adevărului, spre care purtătorul de Cri-

stos, fericitul Pavel privind, zicea: „*Urmăresc ființa, care este dobândirea prefului chemării de sus a lui Iisus Christos*” (Filipeni III, 14), Astfel sfântul, ținind binele, niciodată nu făcea răul.

VI). Unii dintre păgâni, abătându-se dela calea cea dreaptă și necunoscând pe Christos, au susținut, că răul există ca substanță și e de sine stătător¹⁾, păcătuiind astfel în două privințe: sau tăgăduiesc că Dumnezeu este Ziditorul a tot ce există—căci El n'ar fi Stăpânul a toate, dacă răul ar avea ființă și existență de sine, cum zic ei—; sau, dacă admit că El este Ziditorul a toate, trebuie să admită că tot El a făcut și răul, pentrucă, după ei, și răul face parte din cele ce există. Aceasta e însă cu neputință și neînțeles, căci răul nu e din bine, nici nu este în el sau prin el, deoarece n'ar fi „bine”, dacă ar fi amestecat, ori pricinuitor al răului.—Iar ereticii, cari au căzut dela învățătura Bisericii și au suferit naufragiu în materie de credință, socotesc și ei că răul este substanță și—și închipuie, în afară de adevăratul Dumnezeu, Tatăl lui Christos, un alt Dumnezeu, nenăscut, autor al răului, căpetenie a răutății și ziditor al făpturii²⁾. Aceștia pot fi cu înlesnire combătuți (cu dovezi) atât din dumnezeieștile Scripturi, cât și din rațiunea omenească, prin care au și născocit asemenea rătăcirii. Astfel, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos, întărind cuvintele lui Moisi, zice în Evanghelia sa: „*Domnul Dumnezeu unul este*” (Marcu XII, 29) și „*Mărturisesc-mă ție, Părinte, Doamne al cerului și al pământului*”, (Matei XI, 25). Iar dacă Dumnezeu este unul și El este Domn al cerului și al pământului, cum ar putea fi alt Dumnezeu afară de El? Unde să fie Dumnezeul lor, căci unicul și adevăratul Dumnezeu umple toate cele ce coprinde cerul și pământul? Și cum ar putea fi alt Făcător al celor ce—după însuș cuvântul Mântuitorului—este Stăpân, însuș Dumnezeu și Tatăl lui Christos, decât numai dacă vor zice, că—fiind deopotrivă - Dumnezeu cel rău este stăpân și peste făpturile Dumnezeului celui bun. Dar dacă zic aceasta, vezi în ce mare nelegiuire cad; căci între cei cu deopotrivă putere, nu poate fi unul mai tare sau mai bun. Într'adevăr, dacă fiecare există fără voiea celuiilalt, deopotrivă este și puterea și slăbiciunea amândorora: deopotrivă le este puterea, pentrucă existând, fiecare învinge voința celuiilalt; deopotrivă și slăbiciunea, pentrucă lucrurile își merg cursul împotriva voinței lor, Cel bun fiind împotriva socotinței Celui rău și Cel rău împotriva voinței Celui bun.

¹⁾ Ideea se găsește la Plato Περὶ νόμων, X, 896 și la câțiva dintre Neo-Platonici și Neo-Pitagorei.

²⁾ Ereticii vizați aci sunt Gnosticii ingenere și Iudeosebi Maniheii.

VII). De altfel și aceasta li se poate zice: Dacă lucrurile văzute sunt opera Celui rău, care este opera Celui bun, pentru că nu se vede decât opera lui Demiurg? Care este apoi semnul că și Cel bun există, dacă nu există nicio operă a lui, după care să fie cunoscut, căci din lucruri se cunoaște Ziditorul.—Cum iarăș pot fi protivnici unul altuia, sau ce-i desparte, de există deosebiți unul de altul? Căci ca să fie împreună, nu e cu puțință, deoarece unul pe altul se distruge și nici unul nu poate fi în cellalt din pricina firii lor, care nu se poate amesteca și nu e asemănătoare. Cea ce-i desparte este dar un al treilea și acesta e iarăș Dumnezeu. Și ce fel de fire poate avea acest de al treilea? Pe a Celui bun, sau pe a Celui rău? Greu de răspuns, pentru că nu e cu puțință să aibă firea vr'unuia din Cei doi.—Dovedindu-se acum nețemeinicia acestei păreri a lor, trebuie să strălucească adevărul învățaturii Bisericii, că: răul nu este dela Dumnezeu, nici în Dumnezeu, nici n'a fost creat dela început, nici n'are vreo substanță, ci oamenii—lipsindu-se de contemplarea binelui—au început să născocescă închipuiri și să-și înfățișeze cele ce nu sunt, cum le plăcea. Căci precum cineva care își închide ochii, când soarele strălucește și luminează cu lumina lui tot pământul, și socotește în sine că e întuneric, fără ca să fie întuneric, rătăcind, bășbăe ca în întuneric și adesea cade și dă în gropi, închipuindu-și că nu e lumină, ci întuneric—căci crezând că vede, nu vede nimic—tot astfel și sufletul omului, închizându-și ochiul cu care poate vedea pe Dumnezeu, își plămuieste singur răul, în care se mișcă și nu știe căși închipuie numai că face ceva, dar nu face nimic, căci născocеște cele ce nu sunt. Și nu este cum a fost făcut, ci cum s'a întinat, așa este; pentru că a fost făcut să privească pe Dumnezeu și să fie luminat de El; el însă înloc să caute pe Dumnezeu, a căutat cele stricăcioase și întunericul, cum zice Duhul undeva în Scriptură: „Dumnezeu a făcut pe om drept; ei însă au căutat multe socotințe“ (Eclesiast VII, 30). Astfel s'a făcut și plăsmuit răul dela început de către oameni. Cum au căzut apoi în nebulnia închinării la idoli, trebuie să și-o spun, pentru ca să știi că născocirea idolilor nu vine nicidecum din ceva bun, ci din răutate. Iar cecece are început rău, întru nimic și niciodată nu poate fi luat drept bun, pentru că e rău în totalitatea sa.

VII). Nemulțumit numai cu plămuirea răului, sufletul omeneșc a început să se dedea încetul cu încetul la lucruri mai rele. Căci cunoscând tot felul de plăceri și uitând de cele dumnezeiești și

gândind numai la plăceri și la poftele trupului și la cele de față și la slava acestora, a crezut că nu mai este nimic afară de cele ce se văd și că numai cele vremelnice și trupești sunt bune. Rătăcindu-se astfel și uitând că este făcut după chipul bunului Dumnezeu, nu mai vede prin puterea sa pe Dumnezeu-Cuvântul, după asemănarea căruia a fost făcut. Eșind din sine, cugetă și-și închipuie celece nu sunt. Căci în vâlmășagul plăcerilor trupești, spărgând oglinda lăuntrică, în care numai putea vedea chipul Tatălui, nu mai vede celece trebuie sufletul să gândească, ci se poartă de toate vânturile și nu vede decât cele ce cad sub simțuri. Din această pricină, îmbuibându-se de toate plăcerile trupești și amestându-se de falșele păreri despre ele, și uitând și pe Dumnezeu din inima sa, și-l înfățișează în cele trupești și în celece cad sub simțuri și dă numele de Dumnezeu celorce se văd și cinstește numai ceea ce pofteste și-i pare plăcut. Cea dintâi pricină a închinării la idoli este dar stricăciunea morală; căci cum oamenii au născocit depravarea, care nu există, tot astfel au născocit și pe zei, cari deasemeni nu existau. Mai departe, precum cineva care se cufundă în adâncime, nu mai vede lumina, nici celece se văd la lumină, pentrucă ochii lui privesc în jos și sunt apăsați de greutatea apei de deasupra, și numai la cele din adâncime luând seama, crede că nu mai este nimic afară de ele și că totul se reduce la ceea ce vede el acolo—tot astfel și puțin mintoșii oameni din vremile de demult, cufundându-se în plăceri și gânduri la cele trupești și dând uitării ideea și cunoștința despre Dumnezeu, și-au închipuit—cu mintea lor întunecată, sau mai bine zis în prostia lor—că lucrurile văzute sunt dumnezei, și au cinstit făptura în locul Făcătorului și s'au închinat mai mult lucrurilor decât Domnului Dumnezeu, Autorul și Ziditorul lor.—Precu n apoi—după pilda de mai sus—cei cari se cufundă în adâncimi, cu cât se coboară mai jos cu atât dau de lucruri mai întunecoase și mai adânci, tot așa s'a întâmplat și cu neamul omenesc; căci oamenii nu s'au dat numai la idololatrie, nici n'au rămas la cele cu cari începuseră, ci cu cât au stăruit mai mult în rătăcirile dintâi, cu atât au născocit altele nouă. Și neîngrețoșându-se de cele dintâi, s'au dat la alte rele și au mers cu pași repezi spre lucrurile cele mai rușinoase și au întins nelegiuirea din ce în ce mai mult. Aceasta o mărturisește și sfânta Scriptură, zicând: *«Când cel nelegiuit ajunge la adâncul răutăților, disprețuște tot.»* (Proverbe XVIII, 3).

IX). Îndată ce gândul oamenilor s'a abătut dela Dumnezeu, ei au căzut în cugetele și părerile lor și au dat cinstea cuvenită lui Dumnezeu mai întâi cerului și soarelui și lunii și stelelor, socotind că acestea nu sunt numai dumnezei, ci și făcătorii celorlalte lucruri dinafară de ele. După aceea au căzut și mai jos în întunecatele lor judecăți și au dat numele de dumnezei eterului și aerului și celor ce sunt în aer. Înaintând apoi și mai mult în cele rele, au cinstit ca dumnezei elementele și principiile din cari sunt alcătuite corpurile: căldura, răceala, uscăciunea și umezeala. Precum iarăș cei cari cad cutotul, se târăse pe pământ ca melcii, tot astfel și cei mai nelegiuți muritori, căzând și părăsind adevărata idee de Dumnezeu, au pus între dumnezei oameni și chipuri de oameni vii sau morți. Încă și mai rele decât acestea voind și socotind, au dat dumnezeescul și suprafirescul nume al lui Dumnezeu pietrelor și lemnelor și târătoarelor din apă și depe uscat și fiarelor sălbatice, cinstindu-le ca pe Dumnezeu și lepădându-se de adevărul și singurul Dumnezeu, Tatăl lui Christos. De s'ar fi oprit măcar aci îndrăsneala acestor nebuni și nu s'ar fi făcut vinovați de o mai mare nelegiuire, mergând mai departe! Căci unii din ei atât de mult au căzut cu gândul și atât li s'a întunecat mintea, încât au născocit și îndumnezeit chiar ceea ce n'are nicidecum ființă și nu se găsește p între fapte; pentru că, amestecând pe cele ce judecă cu cele ce nu judecă și împreunând cele din fire neasemănătoare, le cinstesc ca dumnezei. Așa sunt zeii Egiptenilor cei cu cap de câine, de șarpe și de măgar, și Amon al Libienilor, cel cu cap de berbec. Alții, desfăcând părțile trupului: capul, umerii, mâna, piciorul, le-au numărat între zei și le-au dat cinste dumnezească, cașicând nu le-ar fi fost de ajuns că adoră trupul în întregime. Alții merg și mai departe cu nelegiuirea, îndumnezeind și cinstind ca atare, plăcerea și pofta, cari le-au slujit de călăuză în născocirile și stricăciunea lor. Așa sunt Eros al lor și Afrodita din Pafos. Unii din ei, cașicum s'ar fi luat la întrecere în rele, au îndrăsnit să pună între zei pe regii lor și pe copiii acelorora, fie din sentimentul de cinste față de stăpânitori, fie din frică de tirania lor. Așa este în Creta faimosul lor Zeus și în Arcadia Hermes, iar la Indieni¹⁾ Dionysos și la Egipteni Isis, Osiris și Horus,

¹⁾ Dionysos eră divinitate greacă, importată din Orient. El nu se întâlnește în religiunea Indienilor. Sfântul Atanasie ori dă numele de Indieni popoarelor din Asia mică, ori—ceea ce e mai probabil—numește pe Dionysos zeu indian, pentru că, după o legendă nu tocmai veche, acest zeu ar fi făcut o călătorie de petrecere până în India.

și acum Antinous,¹⁾ amantul lui Adrian, împăratul Romanilor, pe care—deși știu că a fost om, și încă nu din cei virtuși, ci un desfrânat—totuși îl venerază, de frica celei care a poruncit aceasta. Într'adevăr, Adrian, când se afla în Egipt, iar Antinous, unca lui plăcerii sale murise, porunci ca Antinous să fie adorat, pentru că iubiă pe acest tânăr chiar și după moarte și aduse astfel împotriva sa însuș și a idololatriei indeobște dovada că aceasta nu s'a născut altfel în omenire decât din dorința celor care au plăsmuit pe zei, precum mărturisește și înțelepciunea lui Dumnezeu, zicând: «*Începutul desfrânării este născocirea idolilor*» (Înțelepciune XIV, 12). Și să nu te miri, nici să socotești că ceea ce spuserăm n'ar merită crezare, pentru că nu numai cu mult mai înainte, ci și decurând și chiar acum în vremea noastră senatul roman a hotărât să se numere între zei și a prescris să fie cinstiți ca zei împărații cari dela început au împărățit peste Romani, fie toți, fie numai aceia pe cari au voit și i-au crezut vrednici de această cinste; căci despre cei pe cari-i urăsc mărturisesc că sunt din fire dușmani și-i numesc oameni, iar celor pe cari-i iubesc, poruncesc să li se dea cinste dumnezească, cașicum în puterea lor ar stă să facă zei, cutoatecă și ei sunt oameni și nu tăgăduiesc că sunt muritori. Ar trebui însă ca ei, cari fac zei, să fie înșiși zei, pentru că cel ce face ceva trebuie să fie superior lucrului făcut și cel care judecă este neapărat mai mare decât cel judecat și cel ce dă, dă desigur numai ceea ce are, precum și orice împărat hărăzește negreșit ceea ce are și este mai mare și mai tare decât cei hărăziți. Dacă deci ei hotărâsc ca să fie zei acei cari vor ei, ar trebui dar ca mai întâi ei să fie zei. E-te însă de mirare că ei murind, ca unii ce sunt oameni, dovedesc că e falsă hotărîrea lor în privința celor pe cari i-au îndumnezeit.

¹⁾ Antinous era un trumos tânăr din Claudiopolis, în Bitinia și însoțitor nedespărțit al lui Adrian. După unii, pentru ca să scape din primejdie viața împăratului, după alții, de întristare, s'a aruncat și înecat în Nil, la Heliopolis, în Egiptul de mijloc. Adrian zidi în amintirea sa cetatea Antinoupolis și-i ridică un templu în Mantinea. Numele său a fost dat și unei stele (Antinous, lângă constelațiunea vulturului, în calea laptelui sau drumul robilor).

Idei privitoare la catehizarea modernă.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXVIII, No. 1).

Am arătat că există o parte nemuritoare în om și am spus, că aceasta o arată toate religiunile și e susținută de mai toți filosofi lumii și mai spuneam, că dacă toți aceștia s'ar fi înșelat în spusele lor, atunci ar urmă că inteligența omenească s'a înșelat continuu în decursul veacurilor. Vorbeam de firea omenească și ziceam că ea e cea mai perfectă dintre toate câte există pe pământ. Dar dacă negăm existența vecinică a sufletului, negăm și perfecțiunea omului. Dar, dacă n'ar există viața după moarte, omul într'adevăr ar fi ființa cea mai imperfectă de pe lume. Pentrucă nici un animal n'are rațiune și nu-și poate judecă starea sa și nu poate aveă o speranță că necazurile sale îi se vor răsplăti într'o altă lume. Acest lucru, zic, un animal nu l poate. Omul însă are rațiune, el poate judecă mizeria stării sale, el poate aveă speranță într'o stare mai bună, el se poate înălță cu mintea sa mai presus de sine și să speculeze lucrurile care au o viață mai lungă de cât el, lucrurile eterne. El poate face raționamente asupra morții și ce va fi dincolo de moarte; el se îngrijește de

cele ce vor veni după moartea sa. Toate acestea animalul nu le poate face, fiindcă e mai imperfect decât omul.

Dar, dacă nu există o viață viitoare, atunci ce-i folosește omului rațiunea sa? De ce a pus Dumnezeu în om speranța? De ce i-a dat puterea de a spera, cum n'a dat-o nici unei alte vietăți? Ca să facă ceva mai perfect? Dar, iată l-a făcut mai imperfect decât pe toate: pentru că rațiunea ar fi cel mai mare defect al său, pentru că acest dar, care ar trebui să fie suprema desăvârșire, i-ar fi cauza supremei sale dureri. El vede și nu poate avea ce vede, înțeleg viața viitoare, el poate spera viața viitoare, dar nu o poate avea niciodată, căci nu există! Atunci de ce i-a dat natura acest dar? Numai ca să-i sporească durerea și nefericirea? Căci animalul e mulțumit cu această viață; el nu vede altă viață, el nu nădăjduște altă viață, el nu poate judecă dacă există altceva afară de ceea ce vede. Și e mulțumit cu această imperfecțiune și e fericit.

Însă omul vede altă viață mai bună, nădăjduște altă viață mai bună, judecă dacă este ceva dincolo de moarte și cu toate acestea nimic nu va avea din toate acestea, și deci toată inteligența și toată judecata și toată speranța îi este dată numai spre nefericire și spre vecinică jale.

Acum, oare Dumnezeu ar fi făcut lucru cu minte ca să dea omului cea mai înaltă perfecțiune, adică rațiunea și speranța, numai ca să-l facă cea mai imperfectă ființă de pe pământ? Aici ar fi o contradicție în sine însăși și Dumnezeu n'a putut face acest lucru, căci el nu face nimic de prisos și nimic ce ar fi împotriva sa.

Așa dar zic că credința în nemurirea sufletului este o chestiune de căpetenie în educarea tineretului nostru. E lucru lesne de înțeles, că o statornică credință în Dumnezeu face pe om să creadă neclintit și în viața viitoare a sufletului, căci una fără de alta nu poate fi. Cine crede în Dumnezeul viu, prin urmare cine își cunoaște

viața sa personală ca izvorâtă din vecinicul izvor al dumnezeirii, acela nu se poate nega pe sine însuși, negându-și sufletul și viața de veci a lui. Fiindcă convingerea despre continuarea în veci a sufletului își are rădăcinile sale cele mai adânci în conștiința sa despre Dumnezeu, de aceea e explicabil lucru că un creștin cu sentimente adevărat evanghelice n'are nevoie de dovezi pentru acest adevăr așa de simplu. Nevoie de dovezi pentru nemurirea sufletului au numai aceia cari nu stau pe câmpul evanghelic, ci pe marginile lui și afară pe câmpul ateismului sau al plăcerilor lumii aceștia. Numai cei cu inima împetrită sau dată numai lucrurilor pământești, poate să-și nege vecinica sa existență, pentrucă existența altei vieți le-ar face imposibilă viața aceasta, așa cum o vreau ei. Cine iubește viața aceasta, nu va avea pe cealaltă; iar cine caută viața cealaltă, trebuie să lepede viața aceasta. Negreșit această doctrină a lui Hristos este greu de împlinit, precum greu de împlinit sunt și alte învățături ale evangheliei, pentrucă Hristos a voit o viață desăvârșită a omului, iar o desăvârșită viață nu o poți avea urmând învățături ușoare și elastice, ci aspre și grele. Smerenie și mortificare, lepădare de sine și lepădare de toate plăcerile vieții și iubire față de cei ce te dușmănesc, acestea sunt învățături grele pentru cei ce cred în Dumnezeu și în continuarea individuală a omului după moarte. Da, și ca să scape de toate aceste învățături și grele de urmat, unii oameni au găsit leacul cel mai radical: să nege nemurirea sufletului. Nu există viață după moarte, deci toate cele ce le facem aici pentru mântuirea sufletului sunt de prisos.

Dar, apoi invers «speranța în nemurirea individuală este o ancoră sigură a fiecăruia, care îi ține pe loc corabia sufletului său în bătaia furtunilor, pe marea cea plină de primejdii a vieții.» Dacă omul nu are această ancoră, sufletul său e lăsat în voia tuturor vânturilor ca să fie pur-

tat încoace și încolo pe o mare agitată, ca o corabie fără cârmaci. Din cauza lipsei speranței, în înțelesul teologic — a nădejdei creștinești — întâlnim atâtea oameni deprimați, atâtea blazați, atâtea nenorociți în lumea aceasta, atâtea bolnavi sufletește și atâtea sinucideri. Toți aceștia aruncă vina pe nervi și pe mediul social și pe lupta pentru existență. Într'adevăr însă cauza deprimării sufletești a atâtor oameni este lipsa nădejdei în Dumnezeu și în cele viitoare. Aceasta este principala cauză, dar modernismul i-a găsit alte nume și-i zice neurastenie și boala veacului, și mai știu și eu cum.

Boala veacului, da! Necredință în Dumnezeu și lipsă de nădejde în cele viitoare, aceasta e boala veacului. Lipsa unui scop a vieții și lipsa unei mângâeri în nenorocire, aceasta este urmarea necondiționată a necredinței în Dumnezeu; pentru că numai nădejdea în El dă scop vieții și numai ea este o mângâere neconținută în necazurile noastre.

De aceea tineretului trebuie să-i cultivăm în suflet nădejdea. Răspunsul lor, cetit prin cărțile moderne, e totdeauna același, că adevărat e o nebunie să nădăjduiești în lucruri care nu există, și că deci toată nădejdea creștinească este numai o înșelare a sufletului și o iluzie a minții, acest răspuns trebuie clarificat, ca să cunoască tineretul că dacă ar fi o iluzie nădejdea în cele rânduite de Dumnezeu, atunci o iluzie este însuși Dumnezeu și lumea și toate câte sunt, și că urmărind această idee în toate consecințele ei, ar urmări că tot universul și toată existența, cât se poate închipui în univers, este o absurditate. Și astfel ajungem la negarea existenței, iar acest lucru este atât de ridicol și de absurd încât nu e nici o minte omească să nu-l vadă că este atare.

Precum am spus și într'alt loc, vorbind despre viața viitoare, învățătorul și catehetul nu trebuie să piardă din vedere linia corectă dintre Dreptate și Iubirea lui Dum-

nezeu. Nici prea multă umbră, nici prea multă lumină; înțeleg să nu sperie sufletele cu prea multă grozăvie a Iadului și a mâniei lui Dumnezeu, dar nici să nu le facă încrezătoare prea mult în marea milă a Domnului. Deci catehetul sau profesorul să știe bine să cumpănească intunericul înspăimântător cu lumina mângâetore.

E adevărat că Hristos și apostolii săi, de câte ori au vorbit despre cele ale vieții viitoare, au arătat lucrurile într'o seriozitate care te cutremură. Acum eu zic, că de dragul necredinței moderne, noi nu trebuie să despoiem vorbirile lui Hristos de acea a lor neclintită seriozitate. Negreșit, seriozitate până în sfârșit și nu îndulciri ale sensului dat de Hristos. De altfel momentul mângâetor în această mare seriozitate se vede și în vorbele lui Hristos în unele parabole și în scrisorile apostolice. Zice Pavel către Tesaloniceni (I, 4, 12): «Și nu vreau să nu știți voi pentru cei ce au adormit, ca să nu fiți nemângâiați cu sufletul, cum sunt ceilalți cari n'au nădejde». Mulți oameni, care au naufragiat cu sufletul, cum se zice, și au fost aproape să-și curme zilele, au fost mântuiți tocmai prin acest «moment» mângâetor al eschatologiei creștine, căci și au schimbat gândul și felul de viață și au ajuns la limanul credinței. «Nădejdea în Dumnezeu minunat leac este», zice prorocul. Că în cursul vremii atâția și atâția oameni și-au căutat scăparea de naufragiul sufletesc în retragerea lor din lume, intrând unii în mănăstiri, aceasta probează într'adevăr că minunat leac este nădejdea în Dumnezeu.

E lucru știut că poporul are acelaș răspuns stereotip, pe care-l aflăm și în scripturi în mai multe locuri, răspuns pe care-l dă când i se vorbește de cele din lumea viitoare. «Nimeni n'a venit de acolo să spue ce este și ce nu-i!» E natural acest răspuns întru cât omul stăpânit de simțuri, vrea să aibă și să vadă lucruri concrete și tot ce

e suprafiresc și nevăzut, vrea să-i fie dat în formă sensibilă. Insuși apostolul Toma n'a voit să creadă cele ce nu le-a văzut, până când n'a pus însuși el mâna pe rănile Domnului. Dar dacă poporul și tineretul vrea un caz concret, vrea pe unul care să se fi întors din cealaltă lume ca să ne spue ce este acolo, iată are pe unul, care a fost acolo și a adus neclintită mărturie: Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

Iar cu Isus ajungem acum la piatra scandalului, de care se împiedică toți «intelectualii» și care desparte sufletele omenești în două taberi. Este *credința în Hristos*. Pentru că dacă credința în Dumnezeu tot mai licărește pe ici pe colo în capetele celor ce se țin oameni înțelepți—se înțelege, dintre înțelepții lumii aceștia, cum zice scriptura—credința în Hristos aproape a dispărut. Cristologia a ajuns de altfel o bătae de joc a tuturor celor fără patrie și fără Dumnezeu. Librăriile moderne sunt pline de scrieri—care ce e drept au o viață de azi până mâine, căci toate sunt cărți de speculă negustorească—in care anumiți autori judecă ființa lui Hristos și viața lui și-i examinează cu «aparatură critică și științifică» opera și vorbele! În cel mai bun caz aceste scrieri se îndură să facă din Hristos un om înțelept, care a avut norocul să se nască într'un mediu doritor de reformare a moravurilor. Dar apoi alte scrieri de acest fel spun despre Mântuitorul nostru lucruri, pe care gura unui creștin nu le poate rosti, când aude că Fiul lui Dumnezeu n'ar fi fost decât un nebun și un om bolnav care trăia cu viziuni ale unei lumi închipuite și cu halucinațiuni demonice.

E explicabil fenomenul că tineretul nostru, citind atari scrieri, să piardă ori și ce credință în Hristos și în evanghelii. Și dacă ar fi numai pierderea credinței, tot n'ar fi lucrul atât de trist, căci asta ar fi numai un scepticism,

care s'ar putea lesne vindică, ca oricare altă lipsă de convingere; dar tineretul ajunge la o stare cu mult mai primejdioasă, la formarea unei convingeri statornice, că evangheliile sunt cărți mincinoase, scrise de oameni ori inculti ori cu intențiunea de a înșelă, și că Hristos e o creatură a ignoranței acelor oameni. De aici apoi începe batjocorirea credinței în Hristos și a crucei sale, batjocorirea celor instituite de apostoli, batjocorirea Bisericii și a organizațiunii sale, a preoților, a ceremoniilor religioase și în sfârșit batjocorirea cultului creștin.

În fața acestei rătăcirii și confusiuni în ce privește credința în Hristos, educatorul tineretului stă în fața unei probleme, pe care trebuie să o trateze cu foarte multă precauțiune și cu răbdarea cea îndelung stăruitoare. Trebuie să distingem bine și să observăm că, în cei mai mulți tineri, aceste rătăcite păreri sunt numai aparente, fiindcă sunt teorii «la modă» și tinerii vreau totdeauna să fie moderni și să știe mai mult și mai bine decât știu ruginiții de bătrâni. Cu vremea își vin în fire și se reîntorc la sentimente mai umane, ca prin ele să poată deosebi ce e uman și ce e divin în religia noastră. A zis nu știu cine odată, că un copil până la zece ani crede că tatăl său e cel mai înțelept om din lume; dela zece până la cincisprezece ani crede că tatăl său totuș nu e atât de înțelept; dela acești ani până la douăzeci începe a se îndoi dacă tată-său e un om înțelept, iar de aici până la douăzeci și cinci de ani e convins că tată-său e un prost din vremea veche. Apoi iese tânărul în lume și se lovește de multe, și-și aduce aminte de sfaturile părintești și atunci face o cale inversă a convingerilor sale: dela treizeci de ani începe a crede că totuș tatăl său avea oarecare înțelepciune și cunoaștere a vieții, apoi începe mai târziu a crede că tatăl său a fost într'adevăr om înțelept în sfaturile ce i le da odinioară, și în urmă începe a fi convins

că tatăl său a fost cel mai înțelept om pe care l-a întâlnit în viață.

Acesta e drumul natural al evoluției psihologice și intelectuale a omului. Și de aceea zic că mulți tineri își vin în fire cu rătăcitele lor credințe. Zic mulți, pentru că alții nu-și vin niciodată în fire și îmbătrânesc, cum zice Solomon, întru nebunia lor. Cu aceștia din urmă e zădărnice lucrul a te lupta cu armele inteligenței, căci dacă nu intervine cumva harul dumnezeesc ca să-i lumineze, ori nu intervine mâna dojenitoare a lui Dumnezeu cu vre-o primejdie oarecare, cu vre o boală ori altă întâmplare, ca să-i înspăimânte, aceștia nu se lasă convinși.

M. P.

Biserica Românească în Ierusalim

Cetitorii acestei reviste cunosc mărețul și căldurosul apel al scumpei și mult veneratei noastre Regina Elisabeta, președintele de onoare a comitetului de inițiativă, pentru ridicarea unei Biserici Române în Ierusalim. Ei cunosc de asemenea și apelul comitetului, prin care îndemnă pe toți pioșii Români a contribui cu obolul lor, pentru a se înălța acest monument religios, căci toate acestea au fost publicate în Biserica Ortodoxă Română și în diferite ziare politice. Ei știu în acelaș timp că această sfântă biserică se aduce prinos de mulțumire lui Dumnezeu de către poporul Român, că El a căutat cu îndurare către neamul nostru, cel greu încercat în decursul veacurilor, și a trimis în fruntea lui, spre a-i conduce destinele, pe înțeleptul și gloriosul Rege Carol I, care a făcut fericirea noastră și a adus la glorie și mărire poporul Român. Ei știu, în fine că această Biserică este menită a eterniza anul jubiliar 1916, când se implinesc 50 ani de glorioasă domnie a Majestății Sale scumpului nostru Suveran.

Dar pentru a se putea începe această lucrare și a se zidi această biserică, în sfânta cetate a Ierusalimului, trebuiau îndeplinite, înainte de toate, formele bisericesti și politicești. În imperiul Otoman nu se poate zidi biserică creștină, decât după ce ierarhul locului și sinodul său, mo-

tivează necesitatea; iar după aceasta Poarta, încuviințează și se dă Iradea (decret) împărătească, prin care se permite zidirea bisericii.

Pentru biserica noastră încă trebuiă a se îndeplini toate aceste forme. Se cereă ca Biserica patriarhală a Ierusalimului și sinodul acestei biserici, să motiveze această necesitate. Trebuiă în acelaș timp, ca această Biserică să și deă asentimentul, adică să deă binecuvântarea sa, ca în urmă, pe baza acestui asentiment, dat sinodicește de biserica Ierusalimului, să se poată face demersurile diplomatice, din partea guvernului Român la Inalta Poartă, pentru obținerea Iradelei în chestiune.

* * *

Pentru îndeplinirea formelor bisericești, obținerea asentimentului sau binecuvântarea și hotărîrea sinodală a bisericii patriarhale din Ierusalim, cum și pentru studierea chestiunii la fața locului, a fost nevoie a se trimete la Ierusalim o comisiune din sânul comitetului, pentru zidirea acestei biserici. Ea a fost compusă din P. C. Arhim. mitrofor Dionisie Simionescu, starețul mănăstirei Sinaia, d-l arhitect Ghica Budești, Teodor Burada și subsemnatul. D-l Ghica Budești neputând merge, Cassa Bisericii a delegat pe d-l arhitect George Lupu.

* * *

Comisiunea aceasta a pornit din București la 12 Aprilie și a sosit în sfânta cetate a Ierusalimului Marți la 22 ale aceleași luni Aprilie la orele 6 p. m.

* * *

Sanctitatea Sa prea Fericitul Patriah al Ierusalimului, în urma dispozițiunilor luate, eră prevenit și înștiințat despre venirea acestei comisiuni, cum și despre scopul pentru care veneă. Iar din Alexandria, subsemnatul, l-a în-

științat telegrafic despre ziua sosirii noastre în portul Iafa cum și vaporul cu care sosiam.

Astfel în dimineața zilei de 22 Aprilie, când vaporul Italian Washington, în care ne aflam, a ancorat în fața acestui port, vicarul patriarhal din Iafa, prea cuviosul arhimandrit Vasilie însoțit de arhidiacon. Teodorit, au venit pe bord și ne-au salutată, de bună venire, din partea prea Fericirii Sale Patriarhului. Apoi am fost conduși, la metochul Patriarhal din Iafa, unde ni s'a servit dejunul, și de aci, cu trenul dela 2 p. m., aceeași zi, am pornit la Ierusalim, fiind conduși până la gară de prea cuvioșii părinți, arhimandritul Vasilie și arhidiacon. Teodorit, mai sus amintiți și de cavașii metohului patriarhal din Iafa.

* * *

La ora 6 p. m. am sosit în gara Ierusalimului. Aci am fost întâmpinați de Arhimandriții Evdor și Dositei, cari ne-au condus dea dreptul la sfântul mormânt, spre a ne închină și a mulțumi lui Dumnezeu de bună venire. După aceea ne-am ridicat cu toții sus la Patriarhie, unde, în salonul cel mare de recepțiuni, am fost primiți de Inalt Prea Sf. Mitropolit Meletie al Iordanului, Vicarul Patriarhal, care ne a salutată de bună venire din partea Inalt Prea Fericirii Sale Patriarhului, care lipsește din Ierusalim. Aci după ce ne-am întreținut cu I. P. S. Sa mai bine ca jumătate de oră, despre călătoria noastră și diferite chestiuni bisericești, am fost conduși în apartamentele ce ne erau rezervate în Patriarhie, din ordinul Inalt Prea Fericirii Sale Patriarhului.

* * *

Până Vineri 25 Aprilie, n'am făcut decât recunoașteri în Ierusalim și o călătorie până la Betleem și stelele așa numite ale lui Solomon. Intre acestea:

Miercuri 23, ziua sfântului martir Gheorghe, a slujit în

templul Golgota, I. P. S. Mitropolit Meletie, vicarul patriarhal, împreună cu 2 arhimandriți și 2 diaconi ai Patriarhiei, cu 2 diaconi Ruși; cu arhimandritul rus Leonida și cu toți preoții și arhimandriții Ruși din Ierusalim și împrejurimi vre-o 12 la număr. Iar după terminarea sf. Liturghii, s'a oficiat Te-Deum pentru principesa Imperială Rusă Alexandra și pentru prințul Gheorghe moștenitorul Greciei. După ce s'a terminat, cu toți, Cler, consulul general Rus, Președintele societăței palestiniene din Ierusalim și foarte mulți notabili, cari luase parte la Liturghie și Tedeum, s'au ridicat la Patriarhie.

Acest Te-Deum mi-a inspirat ideea, ca să rog pe I. P. S. Mitropolit Meletie, Vicarul, în lipsa Înalt Prea Fericirii Sale Patriarhului, ca să facem și noi Te-Deum și rugăciuni de mulțumire pentru Augusta noastră familie regală, a doua zi, 24 Aprilie, sf. Elisaveta, onomastica M. Sale prea grațioasei noastre Regine. Spre seară mi-a adus răspunsul că se poate,—de sigur ceruse învoirea Patriarhului,—astfel îmi explic întârzierea răspunsului,—și am cerut ca sfânta slujbă să se facă în cuvucul sf. mormânt. Ceea ce mi s'a aprobat.

* * *

A doua zi, 24 Aprilie la orele 10 $\frac{1}{2}$ a. m. când în toată Țara se înălțau rugăciuni către Dumnezeu pentru Măjestațile Lor și întreaga Augusta familie Regală, deasemenea astfel de rugăciuni se înălțau și pe sf. mormânt cel dă-tător de viață al Mântuitorului nostru. Bucuria unită cu fiorul sacru pe care l-am simțit când am auzit pomenindu-se numele Auguștilor noștri Suverani și ale întregii familii Regale, îmi este cu neputință a le descri. Am plâns cu toți de bucurie și am zis: «Dumnezeu a binevoit; fie numele Lui binecuvântat».

* * *

Dar cu toate onorurile și îndatoririle ce ni se făceau, eram foarte neliniștit. Prea Fericitul Patriarh lipsește și lipsa Sa îmi dă de gândit.

În fine Vineri la amiază, ierodiaconul Ipolit, primul secretar al Sf. Sinod, mă anunță că Prea Fericirea Sa va sosi spre seară. La auzul acestei vești bucuria mea s'a unit cu îngrijirea și cu neliniștea. L-am rugat, ca îndată ce va sosi, să' L roage a ne spune când putem fi primiți.

La ora 3 p. m. mi-a adus răspunsul, că vom fi primiți îndată după sosirea Prea Fericirii Sale.

În adevăr între 4—5 ne-am prezentat cu toți. În sala cea mare de recepțiuni unde am fost primiți. Erau mai multe persoane, între cari și mai mulți Ruși și Rusoaice. În cele din urmă, văzând că Prea Fericirea Sa nu deschide vorbă despre timpul când ne poate primi în audiență particulară, l'am întrebat, și mi-a spus că e bine între 6—7 p. m. când este singur și liniștit. Și cu această făgăduință ne am retras.

* * *

La ora 6 $\frac{1}{2}$ ierodiaconul Ipolit ne-a anunțat ca să merg eu și arhim. Dionisie la Prea Fericirea Sa, cu hârtiile ce avem. Ne-am dus. Eră singur. A citit epistola I. P. S. Mitropolit Primat și celelalte epistole ce i-am prezentat. I-am explicat pe larg chestiunea, și s'a arătat foarte favorabil, dar a făcut rezerve pentru membri sf. Sinod. I-am spus că trebuie să susținem chestiunea în sf. Sinod. Ne-a făgăduit și mi-a spus că chiar adouazi, Sâmbătă 26 având ședința va aduce chestiunea în Sinod.

* * *

În ședința dela 26, în adevăr chestiunea a fost adusă în Sinod, însă nu s'a putut lua nici o hotărâre. Cauza am aflat'o mai târziu.

Luni 28 n'a fost la ordinea zilei în Sinod decât chestiunea noastră. Așteptam acasă cu nerăbdare rezultatul.

La ora 11^{1/2} a venit primul secretar al Sinodului, cu arhimandriții Dositei și Iacob, trimiși din partea Înalt Prea Fericirii Sale Patriarhului să ne anunțe că Sf. Sinod a admis în unanimitate cererea. Ne-a felicitat și ne-a spus din partea Santității Sale, ca să telegrafiem în Țară M. S. Regelui, Înalt Prea Sf. Mitropolit Primat și Guvernului că *sf. Sinod a aprobat în unanimitate zidirea Bis. Române în Ierusalim*. Ne-a spus deasemenea că Sanctitatea Sa va merge să binecuvinteze locul, ceea ce a și avut loc.

Bucuria noastră pentru acest rezultat strălucit și așteptat cu multă nerăbdare și foarte mult dorit, a fost nepus. Am telegrafiat imediat tuturilor după dorința Înaltei Sale Sanctități Patriarhul.

* * *

Astfel s'a îndeplinit prima parte din formele ce trebuiau făcute pentru zidirea Bisericii Române în Ierusalim. S'au îndeplinit formele cele grele, formele bisericești pentru cari duceam multă grijă, și împreună cu mine eram cu toți îngrijați, căci fără asentimentul Patriarhului și hotărârea favorabilă a Sinodului Patriarhal, nu se putea face nici un demers diplomatic către guvernul Otoman pentru obținerea Iradei imperiale, necesare pentru zidirea bisericii noastre în Ierusalim.

* * *

Cât privește partea a doua a formalităților de îndeplinit,—demersurile diplomatice pentru obținerea Iradei imperiale,—după cât am putut afla aci, și după cum ne-a asigurat și Înalt Prea Fericirea Sa Patriarhul, ele se va sfârși cu bine și cât mai neîntârziat. Înalt Prea Fericirea

Sa mi a spus chiar că are asigurări cum că Inalta Poartă va acorda imediat Iradeaua în chestiune. Acelaş lucru ni l-a declarat şi Guvernatorul Ierusalimului, când l-am vizitat. Inalta Poartă şi Guvernul, nu numai că nu va face nici o greutate, ne-a zis, dar noi chiar ne bucurăm,—a a adăogat Guvernatorul a spune,—de venirea Românilor aci. Noi salutăm cu entuziasm, sunt cuvintele sale, ridicarea unui aşezământ bisericesc al Românilor aci, *căci suntem prieteni.*

Avem dar credinţa că şi această parte a formalităţilor legale ce se cer pentru ridicarea Bisericii Române în Ierusalim, va fi încununată cu acelaş succes ca şi cea bisericească. Credem chiar că în momentul când cititorii «Bisericii Ortodoxe Române», vor citi aceste rânduri, Iradeaua imperială să fie chiar fapt îndeplinit.

Acum dar când s'au îndeplinit formele legale, şi suntem asiguraţi că vom avea o Biserică Românească în sfânta cetate a Ierusalimului, şi când toţi ortodoxii de aci, fără deosebire, se bucură, subsemnatul scriind aci aceste rânduri, şi aducând cu bucurie la cunoştinţa tutulor faptul, că am dobândit dreptul de a avea un centru religios Românesc, o Biserică Românească, în Ierusalim, nu se poate abţine de a aduce în acelaş timp, la cunoştinţa tutulor prin coloanele «Bisericii Ortodoxe Române», răsunetul ce a avut şi a produs aci în sfânta cetate vestea înfiinţării acestei Biserici Române.

* * *

După ce am obţinut aprobarea bisericească, pretutindeni ori unde mergeam şi ori cu cine ne întâlnem şi venea vorba despre Biserica Românească, ce se va zidi în Ierusalim, toţi se bucurau. N'a fost persoană fie din cercurile clericale, fie din cele politice locale şi didactice, cu care să ne întâlnim, care să nu ne felicite şi să nu se bucure,

făcând fiecare tot felul de aprecieri asupra viitoarei așezări bisericești a Românilor. Fiecare din noi vedea că toată lumea se bucură, și cu dreptul, unii pentru un motiv, alții pentru altul, dar toți se bucurau. Foarte mulți chiar jubilau de bucurie și în entuziasmul lor nu se puteau stăpâni de a ne da chiar sfaturi. Glasul unanim al tuturilor eră același, întru a ne recomandă ca să ridicăm un monument la care să privească toți cu respect și admirațiune. «Să ridicați, ne ziceau toți, un monument demn de Țara Românească, un monument demn de Biserica și poporul Român, și demn de gloriosul și marele Rege Carol I.

Fie cine înțelege câtă bucurie simțiam în sufletul nostru la auzul unor astfel și atât de măgulitoare cuvinte, chiar făcând abstracțiune de sentimentele și cugetul intern al unora din cei ce le pronunță.

Dar asupra tuturor acestor ecouri posterioare aprobării, asupra aprecierilor ce se făceau, asupra sentimentelor, cum și asupra a tot felul de păreri ce se exprimau, cu privire la viitoarea așezare bisericească Românească, sunt multe, foarte multe de zis.

Ceeace putem spune acum, și trebuie să spunem ca să cunoască și să știe toți cei ce se interesează de Biserica Românească din Ierusalim, este că: Toți cei de aici se așteaptă, și cu drept cuvânt, să vază la Români una din cele mai frumoase și mărețe așezări bisericești în Ierusalim, o așezare care să fie spre fala și cinstea neamului Românesc. Fie.

Dr. Drag. Demetrescu.

Ierusalim 4 Mai 1914.

Copie după adresa d-lui Ministru al Cultelor C.B.
No. 14426/914.

Înalt Prea Sfințite,

În urma modificărilor ce s'au făcut în legea învățământului pimar și normal primar, preoții Jobândesc dreptul de a putea fi învățători, și ca atare, a primi pe lângă leafa de paroh și leafa de învățător întreagă.

Față cu această măsură, care ne aduce o îmbunătățire simțitoare, materială și morală stărei preoților la sate, am onoarea a Vă ruga să binevoiți a dispune, să se aducă la cunoștința tuturor preoților licențiați în Teologie, și absolvenților cu diplomă a seminariilor de gradul al II-lea dela sate, să se pregătească pentru examenul de capacitate, care se va ține în Septembrie a. c., și acei ce vor fi pregătiți să-și trimeată cererile însoțite de acte, la Minister, spre a fi înscriși pentru acest examen.

Primiți etc.

Ministru I. G. Duca

Administrator, *P. Gârboviceanu*

Copie după ordinul circular către Protoierei No. 1644/914.

Prea Cucernice Părinte,

Onor. Minister al Cultelor (Cassa Bisericii) cu adresa No. 14426/914 ne comunică că în urma modificărilor ce s'au făcut în legea învățământului: primar și normal primar, preoții dobândind dreptul de a putea fi învățători și ca atare, a primi, pe lângă leafa de paroh și leafa de învățător întreagă.

Față cu această măsură, care va aduce o îmbunătățire simțitoare materială și morală stărei preoților la sate; conform mijlocirei Onor. Minister, vă invităm să aduceți la cunoștința tuturor preoților lincențiați în Teologie și absolvenților cu diplomă a seminariilor de gradul al II-lea, dela sate, să se pregătească pentru examenele de capacitate, care se vor ține în luna Septembrie a. c. și acei ce vor fi pregătiți să și trimeată cererile însoțite de acte, la Minister, spre a fi înscriși pentru acest examen.

† *Konon Mitropolii Primat*

Director, *Dr. Boroianu*

O SOCOTEALĂ

I.

Am avut totdeauna credință în puterea cifrelor. Din ele am tras concluziuni hotărâtoare pentru chipul de a vedea și a lucra. Odată spuse acestea, să vedem ce ne spun cifrele cu privire la următoarele chestiuni. Se vorbește și se scrie foarte mult că avem lipsă de preoți în țară și că aceasta provine din cauza puținelor Seminarii și din cauza că absolvenții de Seminarii și licențiați în teologie nu vor să intre în cler. De aci natural cererea îndreptățită, că Seminariile trebuiesc înmulțite, ca pe lângă fiecare Chiriarchie să avem un Seminar și că trebuiesc luate măsuri ca seminariștii și licențiații teologi, să fie siliți să intre în cler.

De sigur, că aceste din urmă două chestiuni stau în cea mai strânsă legătură. Fără Seminarii nu poți avea candidați de preoție. Și pe de altă parte poți avea cât de multe Seminarii, însă nu poți avea preoți, dacă absolvenții seminariști nu intră în cler. De aceea trebuiesc luate măsuri și într'o direcțiune și în altă direcțiune.....

II.

Prin legea asupra Clerului mirean și Seminariilor din

1893, s'a reorganizat Seminariile și s'a stabilit și numărul parohiilor rurale și urbane.

Prin tabloul anexat la această lege s'a stabilit numărul de 2734 parohii rurale și 297 parohii urbane. În acelaș timp s'a redus numărul Seminariilor, lăsându-se numai 4 cu trei clase inferioare și două cu câte 5 clase superioare. A fost în intențiunea legiuitorului să avem biserici parohiale bine organizate cu un preot la înălțimea cerințelor timpului și anume, numai cu diplomă de capacitate la țară și cu licență în teologie la orașe. Toată lumea cerea: numai preoți parohii bine instruiți și cu o bună situație materială.

Legea consfințise o cerere întemeiată a timpului.

III.

Dela aplicarea legii Clerului până la finele anului 1913 Seminariile noastre (Central, Nifon Mitropolitul și Veniamin Costache din Iași) au dat pe ani următori absolvenți cu 7 și cu 8 clase, căci au fost ani, când Seminariile au avut numai 7 clase.

Iată tabloul complet:

Anii școlari	Numărul absolvenților cu 8 cl. Seminariile	Numărul absolvenților cu 7 cl. Seminariile	Anii școlari	Numărul absolvenților cu 8 cl. Seminariile	Numărul absolvenților cu 7 cl. Seminariile
1894—1895	25	—	1904—1905	—	110
1895—1896	36	—	1905—1906	—	110
1896—1897	66	—	1906—1907	—	117
1897—1898	86	—	1907—1908	Reînființându-se clasa 8, nu este nici un absolvent	—
1898—1899	87	—	1908—1909	68	—
1899—1900	98	—	1909—1910	94	—
1900—1901	51	—	1910—1911	59	—
1901—1902	85	75	1911—1912	106	—
1902—1903	—	89	1912—1913	89	—
1903—1904	—	121			

Numărul licențiaților în teologie, dela începutul facultății noastre până astăzi e pe ani următorul:

Numărul Licențiaților	Anul când a obținut licența	Numărul Licențiaților	Anul când a obținut licența	Numărul Licențiaților	Anul când a obținut licența
2	1889	22	1898	45	1907
2	1890	20	1899	43	1908
4	1891	33	1900	48	1909
4	1892	17	1901	63	1910
4	1893	22	1902	36	1911
1	1894	20	1903	23	1912
12	1895	36	1904	30	1913
15	1896	37	1905	17	1914
12	1897	31	1906		

Prin urmare avem absolvenți cu 8 clase Seminariale 950;

Cu 7 clase seminariale 671

Total. 1721

Din aceștia au intrat în cler la parohii urbane 59

La parohii rurale 825

La mănăstiri 8

Total. 892

Licențiați în Teologie avem 599

Au intrat în cler la parohii urbane. 259

» » » » » « rurale 110

» » « « la Episcopii și Mitropolii 28

» » » Mănăstiri 8

Total. 405

Au intrat în cler seminarisți cu 7 și 8 clase, cum și licențiați în teologie 1297. Dacă scădem această sumă din 1572, numărul total al seminarisților cu 7 și 8 clase dela aplicarea legii Clerului, cum și al licențiaților în teo-

logie dela 1899, adică cu 5 ani înainte de aplicarea legii și cu un număr de 44 licențiați, avem diferența $225 + 45 = 269$.

N'au intrat prin urmare în cler decât un maximum de 15%, dacă pe deoparte scădem numărul morților și au murit mulți preoți cu diplome de capacitate și licențiați și chiar dacă mai adăogăm puținii licențiați în teologie cu diploma de liceu.

IV.

Iată acum tabloul pe anii școlari ai absolvenților cu diploma de capacitate dela Seminarul Central, Nifon Mitropolitul și Veniamin Costache.

Seminarul Central		Seminarul Nifon		Seminarul Veniamin	
Anul școlar	Numărul absolvenților	Anul școlar	Numărul absolvenților	Anul școlar	Numărul absolvenților
1894—1895	6	1894—1895	10	1894—1895	9
1895—1896	14	1895—1896	5	1895—1896	17
1896—1897	20	1896—1897	12	1896—1897	34
1897—1898	42	1897—1898	12	1897—1898	32
1898—1899	40	1898—1899	21	1898—1899	26
1899—1900	41	1899—1900	14	1899—1900	43
1900—1901	21	1900—1901	3	1900—1901	27
1901—1902	85	1901—1902	10	1901—1902	32
1902—1903	47	1902—1903	10	1902—1903	32
1903—1904	55	1903—1904	16	1903—1904	50
1904—1905	62	1904—1905	20	1904—1905	28
1905—1906	46	1905—1906	27	1905—1906	37
1906—1907	43	1906—1907	28	1906—1907	46
1907—1908	—	1907—1908	—	1907—1908	—
1908—1909	25	1908—1909	30	1908—1909	13
1909—1910	29	1909—1910	27	1909—1910	38
1910—1911	22	1910—1911	17	1910—1911	20
1911—1912	39	1911—1912	37	1911—1912	30
1912—1913	39	1912—1913	18	1912—1913	32
Total	689	Total	323	Total	548

*

Iată și tabloul licențiaților în teologie pe ani.

Anul când a obținut licența.	Numărul licențiaților în Teologie.	Anul când a obținut licența.	Numărul licențiaților în Teologie.
		Report. . .	148
1889	2	1902	22
1890	2	1903	20
1891	4	1904	36
1892	4	1905	37
1893	4	1906	31
1894	1	1907	45
1895	12	1908	43
1896	15	1909	48
1897	12	1910	63
1898	22	1911	36
1899	20	1912	23
1900	33	1913	30
1901	17	1914	17
Transport. . .	148	Total. . .	599

Trebue să mai adaog, că dintre absolvenții Seminarilor, cari urmează încă cursurile facultății de teologie n'au obținut toți licența pentru ca să i putem considera pierduți pentru serviciul bisericii, așa că cele afirmate de mine mai sus capătă tărie și mai mare.

Iată și populația facultății de teologie pe ani în cursul anului universitar 1913—1914.

Anii de studiu	Inscriși în baza diplomei de Seminar	Inscriși în baza diplomei de Liceu	Numărul studenților pe ani
Anul I	67	8	75
„ II	48	6	54
„ III	23	3	26
„ IV	26	—	26
	164	17	181

*

Pe lângă absolvenții de liceu în număr de 17 mai sunt și seminariști preoțiți deja, cari urmează cursurile facultății de teologie. Spun toate acestea pentru ca să fie lămurit lucrul din toate punctele de vedere. Mai sunt însă câțiva seminariști cu diplomă, cari urmează cursurile facultății de teologie în Cernăuți.

Așa dar, după socoteala cea mai amănunțită, seminariștii și teologii n'au fugit de preoție și am credința că nu vor fugi nici de acum înainte.

V.

Cu toate acestea avem în țara întreagă un număr de 259 parohii vacante.

Parohiile acestea pe Eparhii și județe sunt următoarele:

A) *Eparhia Ungro-Vlahiei**Jud. Dâmbovița*

- 1) Parohia Găiseni 1 Octombrie 1913
- 2) „ Cazaci 1 Ianuarie 1914
- 3)

Jud. Ialomița

- 1). Parohia Giurgeni 1908
- 2) „ Crasani de jos 1 Aprilie 1911
- 3). „ Bărbulești 15 Iulie 1911
- 4). „ Gărdău 1 Iulie 1912
- 5). „ Mărcolești 15 Oct. 1912
- 6). „ Ștefănești 1 Iunie 1913
- 7). „ Iigălia 12 Iunie 1913
- 8). „ Dichiseni 1 Ianuarie 1914

Jud. Ilfov

- 1). Parohia Măineasca 1 Ianuarie 1912
- 2). „ Ferbinți 9 Ianuarie 1912
- 3). „ Frunzănești 1 Iunie 1912
- 4). „ Rași 23 Mai 1912
- 5). „ Părlita a II-a 1 Octom. 1912
- 6). „ Leordeni 1 Febr. 1913
- 7). „ Copăceni Mogoșești 12 Martie 1913
- 8). „ Grădinar Fălcoianu 1 Oct. 1913
- 9). „ Dragomirești din deal 1 Oct. 1913
- 10). „ Măriuța 13 Oct. 1913
- 11). „ Buclumanii 1 30 Oct. 1913

No. pe județe	No. pe Eparhii
2	
8	
11	
21	—

Transport . . .

		No. pe județe	No. pe Eparhie
Report		21	-
<i>Jud. Muscel</i>			
1).	Parohia Cetățeni din deal 16 Martie 1913		
2).	" Conțești 15 Aprilie 1913	2	
<i>Jud. Prahova</i>			
1).	Parohia Mănești 1 Aprilie 1909		
2).	" Nedelea 1 Aprilie 1911		
3).	" Culbu 1 Octombrie 1912		
4).	" Balta Doamnei 15 Martie 1913		
5).	" Melicești 1 Aprilie 1913		
6).	" Micreșul 1 Iunie 1913		
7).	" Salcia 1 Octombrie 1913		
8).	" Șotrițe 23 Oct. 1913	8	
<i>Jud. Teleorman</i>			
1).	Parohia Găuriciu 1 Ianuarie 1908		
2).	" Ghimpețeni 15 Ian. 1911		
3).	" Cucuești 1 Martie 1911		
4).	" Adamești 1 Oct. 1911		
5).	" Cloa 1 Febr. 1912		
6).	" Popești-Palanga 19 Oct. 1912		
7).	" Plopi Slăvitești 1 Oct. 1912		
8).	" Beni 1 Apr. 1913		
9).	" Bucovul 8 Mai 1913		
10).	" Gârdești 9 Aug. 1913	10	
<i>Jud. Vlașca</i>			
1).	Parohia Mărșa 11 Iulie 1911		
2).	" Rușii lui Asan 1 Aug. 1911		
3).	" Pueni 1 Aprilie 1912		
4).	" Foiăchești 1 Aprilie 1913		
5).	" Talpa-Bascoventi 1 Ian 1913		
6).	" Adunați-Butcești 15 Iunie 1913		
7).	" Gurueni 1 Aug. 1913		
8).	" Călugăreni 1 Oct. 1913		
9).	" Drăcești 1 Ian. 1914	9	
Total		-	50
<i>B. Eparhia Moldovei și Sucevei</i>			
<i>Jud. Botoșani</i>			
1)	Parohia Buhăcenii 1 Decem. 1912		
2).	" Băbicieni 5 Dec. 1912		
3).	" Cervicești 13 Apr. 1913		
4).	" Călugăreni 1 Oct 1913	4	
<i>Jud. Dorohoi</i>			
1).	Parohia Veriștea 1 Mai 1911		
2).	" Ionășeni 15 Mai 1911	2	
3)			
Transport		6	-

Report

Jud. Iași

	No. pe județe	No. pe Eparhie
1). Parohia Bulbucani 9 Sept. 1908		
2). " Goești 1 Oct. 1911		
3). " Măcărești 1 Apr. 1912		
4). " Cuirbești 22 Febr. 1912		
5). " Popricani 1 Oct. 1912		
6). " Rădeni 1 Febr. 1913		
7). " Frăsuleni 1 Martie 1913		
8). " Brăești 1 Martie 1913		
9). " Mădăriaș 14 Mai 1913		
10). " Aroneanu 28 Mai 1913		
11). " Epureni 1 Iulie 1913		
12). " Hilița 1 Aug. 1913		
13). " Hodora 13 Oct. 1913		
14). " Românești 1 Februarie 1914	14	

Jud. Neamțu

1). Parohia Micșunești		
2). " Cracăul Negru 1 Iulie 1913		
3). " Totoești 24 Iulie 1913		
4). " Dărmănești 30 Sept. 1913		
5). " Căciulești a II-a 1 Dec. 1913		
6). " Ghindoane de jos 1 Febr. 1914		
7). " Tarcău 1 Dec. 1913	7	

Jud. Suceava

1). Parohia Cămărzani 24 Oct. 1912		
2). Bolești 13 Martie 1913		
3). " Homița 1 Aprilie 1913		
4). " Stroești Laiu 25 Ian. 1914	4	

Total . . . 31

*c) Eparhia Râmnicul-Noul-Severin**Județul Dolj*

1) Parohia Răchita de Seaca 1 Aprilie 1904		
2) " Rasnic		
3) " Călugărei 1 Iulie 910		
4) " Valea Boului 1 April 911		
5) " Răchita 20 Febr. 911		
6) " Saca-Bătrână 13 April 912		
7) " Verbița 1 Oct. 912		
8) " Geblești 15 Febr. 913		
9) " Zeicoiu 8 Oct. 913		
10) " Mălăești 1 April 914		
11) " Moreni 1 Ian. 914	11	

Județul Gorj

1) " Piscurile 1 Ian. 908		
2) " Călugăreasa 6 Martie 908		
3) " Ungurelu de sus 6 Mai 909		

Transporti . . . 11

4)	Parohia	Giurcu	1 Febr. 911
5)	"	Cârjeni Frasin	15 Iulie 911
6)	"	Barzei de Gilort	28 Mai 911
7)	"	Tereuani	1 Oct. 912
8)	"	Fărcășești Birnici	27 Decembre 912
9)	"	Bârzeiu de Pădure	1 Martie 913
10)	"	Zorlești	1 Aprilie 911
11)	"	Mogoșani	1 Mai 913
12)	"	Frâsinei	1 Sept. 913
13)	"	Vâlcele	1 Ian. 914

Report

No. pe judete	No. pe Eparhia
------------------	-------------------

11

13

Județul Mehedinți

1)	Parohia	Godeana	
2)	"	Celnata	23 Noembrie 905
3)	"	Țiuleni	1 Iunie 906
4)	"	Podești	1 April 906
5)	"	Brosești	1 Noem 909
6)	"	Vârciorova	1 Oct. 911
7)	"	Sura	15 Oct. 911
8)	"	Darvari	1 April 912
9)	"	Izimșa	1 April 912

7

Județul Romanați

1)	"	Câmpeni	1 Mai 910
2)	"	Romanești	15 Mart 911
3)	"	Margheni Ocioi	1 April 1911
4)	"	Ciocănești	1 Mai
5)	"	Preajba	15 April 1912
6)	"	Slăveni	1 April 1912

6

Județul Vâlcea

1)	Parohia	Laloșu	1 Martie 1911
2)	"	Stănești	1 April 1913
3)	"	Mihăești	16 Ianuar 1914

3

18

Total

-

42

*d) Eparhia Romanului**Județul Bacău*

1)	Parohia	Mărăști	1 August 1913
2)	"	Parincea	1 Decembre 1914

2

Județul Putna

1)	Parohia	Poiana	1 Februar 1909
2)	"	Herăstrău	15 Decembre 1909
3)	"	Borșani	1 April. 1910
4)	"	Mera	15 Aprilie 1910
5)	"	Andrieș	1 Martie 1911
6)	"	Spulberu	1 Iunie 1911
7)	"	Gherdana	9 Febr. 1912
8)	"	Văsuiu	1 April. 1912
9)	"	Purcei	1 April.

Transport

-

2

			No. pe județe	No. pe Eparhie
			2	-
10)	Parohia	Cornățelu 1 Mai 1912		
11)	"	Șindrilari 15 Octombrie 1912		
12)	"	Capatanar-Mera 1 Maiu 1913		
13)	"	Buda 4 Mai 1913		
14)	"	Floreșii 5 Decembre 1913		
15)	"	Repedea 1 Decembre 1913		
16)	"	Păulești 1 Decembre 1913		
17)	"	Tichiriș 1 Ianuar 1914	17	
<i>Județul Roman</i>				
1)	Parohia	Poțana Iul Iurașcu		
2)	"	Stănița 1 Aprilie 1910		
3)	"	Hălăucești 1 August 1911		
4)	"	Bălușești 1 Decembre 1910		
5)	"	Gherăești 8 Iunie 1912		
6)	"	Poenile 14 Iulie 1912		
7)	"	Oboroceni 31 Martie 1913		
8)	"	Negri 28 Martie 1913		
9)	"	Icușești 12 Mai 1913	4	
10)	"	Mogoșești 26 Iunie		
<i>Județul Tecuciu</i>				
1)	Parohia	Blaga 1 Aprilie 1907		
2)	"	Huțu 31 August 1907		
3)	"	Movileni 10 Mai 1908		
4)	"	Tăiărești 1 Iulie 1909		
5)	"	Vultureni 4 Iulie 1910		
6)	"	Bălănești 1 Iulie 1913		
7)	"	Măldărești 1 Ianuar 1914	7	
			Total	30
E) <i>Eparhia Buzăului.</i>				
<i>Județul Buzău.</i>				
1)	Parohia	Colți, 15 Februarie 1910.		
2)	"	Valea Muscelului, 1 Aprilie 1912.		
3)	"	Lupului, 1 Aprilie 1912.		
4)	"	Tohani, 1 Iulie 1912.		
5)	"	Târcov, 14 Iulie 1912.		
6)	"	Lîpia, 1 Aprilie 1913.		
7)	"	Rușovăi, 4 Aprilie 1913		
8)	"	Tega, 5 Aprilie 1913.		
9)	"	Goițești, 1 August 1913.		
10)	"	Vispești, 19 Octombrie 1913.		
11)	"	Haimanalele, 30 Octombrie 1913.		
12)	"	Pietroasa de sus, 15 Decembre 1913.	12	
<i>Județul Râmnicul Sărat.</i>				
1)	Parohia	Bisoca		
2)	"	Dealul Sărei, 1 Octombrie 1908.		
3)	"	Bălești, 6 Decembre 1908.		
4)	"	Gherghiosa, 1 Februarie 1910.		
5)	"	Slobozia, 7 Februarie 1911.		
			Transport	12

		No. pe judete	No. pe Eparhie
	Report	12	-
6) Parohia	Bordești, 1 Aprilie 1911.		
7) "	Corbu, 28 Martie 1911.		
8) "	Malurile, 1 Septembrie 1911.		
9) "	Andriașu, 1 Februarie 1912.		
10) "	Știubeiu, 1 Aprilie 1912.		
11) "	Grebănu, 11 Aprilie 1912.		
12) "	Vălcăneasa, 1 Aprilie 1912.		
13) "	Râmniceni, 25 August 1913.		
14) "	Dragosloveni, 15 Decembrie 1913.		
15) "	Vinilă Vodă, 15 Februarie 1914.		
	Total	15	27

F) *Eparhia Argeșului.**Județul Argeș.*

1) Parohia	Romcu, 1 Aprilie 1913.		
2) "	Bălotu, 1 Iunie 1913.		
3) "	Scăueni, 1 Octombrie 1913.		
4) "	Vernești, 1 Ianuarie 1914.		
5) "	Galeșu, 1 Aprilie 1914.	5	

Județul Olt.

1) Parohia	Ursuaia, 27 Octombrie 1910.		
2) "	Greci, 1 Aprilie 1912.		
3) "	Frunzaru, 10 Decembrie 1912.		
4) "	Răjileju Govora, 1912.		
5) "	Șerbănești de sus, 1 Iulie 1913.		
6) "	Drăgănești de sus, 1 August 1913.		
7) "	Crețești de sus, 17 Septembrie 1913.		
8) "	Șerboeni, 1 Mai 1913.		
9) "	Titulești, 27 Noiembrie 1913.	9	
	Total	-	14

G) *Eparhia Hușilor.**Județul Fălciu.*

1) Parohia	Grozești, 23 Februarie 1908.		
2) "	Podolenii de jos, 1 Ianuarie 1910.		
3) "	Tupilăii, 1 Decembrie 1912.		
4) "	Averești, 1 August 1912.		
5) "	Săilăgeni, 1 Mai 1913.		
6) "	Cozia, 15 Mai 1913.	6	

Județul Tulova.

1) Parohia	Ruși		
2) "	Șimilișoara, 18 Aprilie 1906.		
3) "	Ghermănești, 1 Octombrie 1911.		
4) "	Clocani, 26 Iulie 1912.		
5) "	Mânzași, 21 Octombrie 1911.		
6) "	Borodești, 18 Ianuarie 1913.		
7) "	Rădeni, 22 Septembrie 1913.		
8) "	Ciortolom, 15 Mai 1910.		
9) "	Rădăești, 1 Februarie 1914.	9	

Transport . . . 15 -

		No. pe județe	No. pe Eparhie
<i>Județul Vaslui.</i>			
	Report	15	-
1) Parohia	Trohanu, 1 Octombrie 1906.		
2) "	Tatomirăști, 1 Ianuarie 1909.		
3) "	Oșești, 1 Aprilie 1912.		
4) "	Coropceni, 23 Aprilie 1912.		
5) "	Telejna, 1 Septembrie 1912.		
6) "	Zizinca, 1 Februarie 1913.		
7) "	Pușcași, 1 Februarie 1913.		
8) "	Ralaila, 1 Aprilie 1913.		
9) "	Uncești, 6 Aprilie 1913.		
10) "	Bereasa, 1 Mai 1913.		
11) "	Todirești, 1 August 1913.		
12) "	Toporăști, 1 Aprilie 1913.	12	
H) <i>Eparhia Dunărei de Jos.</i>			27
<i>Județul Brăila.</i>			
1) Parohia	Batoğu 14 Iunie 1905		
2) "	Părlita 1 Februarie 1907		
3) "	Bertești de sus 24 Decembrie 1906		
4) "	Fleașca 1 April 1912		
5) "	Gurgueși 1 Septembrie 1912		
6) "	Jugureanu 29 Martie 1913		
7) "	Colțea 1 Mai 1913		
8) "	Ciora-Rădu Vodă 1 Septembrie 1913	8	
<i>Județul Constanța</i>			
1) Parohia	Demircea 1 Decembrie 1906		
2) "	Pelilla 1 Decembrie 1910		
3) "	Pazarlia 15 August 1911		
4) "	Gărlita 8 Octombrie 1911		
5) "	Osmancea 16 Decembrie 1912		
6) "	Caraulac 7 Iulie 1913		
7) "	Duingi 15 August 1913		
8) "	Tuzla 7 Decembrie 1913	8	
<i>Județul Covurlui</i>			
1) "	Bursucani 1 Mai 1912		
2) "	Viădești 1 Ianuarie 1913	2	
<i>Județul Tulcea</i>			
1) "	Principele Carol 1 Octombrie 1908		
2) "	Satu-Nou (Plasa Tulcea) 1 Oct. 1908		
3) "	Pașa-Calșă 1 Octombrie 1912		
4) "	Ostrov 1 Noembrie 1912		
5) "	Congaz 1 Noembrie 1912		
6) "	Coslugea 1 Ianuarie 1913		
7) "	Orlachioli 1 Iunie 1912	6	
8) "	Ceatalchioli 16 Martie 1913		
9) "	Carcaliu 1 April 1913		
10) "	Sarighioli 30 April 1913		
11) "	Carmen Silva 1 Iulie 1913		
12) "	I. C. Brățianu 1 Iulie 1913		
13) "	C. A. Rosefi 1 Dec. 1913		
14) "	Cataloi 1 Dec. 1913.	8	
Total		-	32

Sau in scurt pe Eparhii și județe avem următoarele :

<i>Eparhia Ungro-Vlahiei</i>		Roman	parohii vacante	10
Dâmbovița	parohii vacante	Tecuciu	" "	7
Ialomița	" "	<i>Eparhia Buzăului</i>		
Ilfov	" "	Buzău	parohii vacante	12
Muscel	" "	Râm. Sărat	" "	15
Prahova	" "	<i>Eparhia Argeșului</i>		
Teleorman	" "	Argeș	parohii vacante	5
Vlașca	" "	Olt	" "	9
<i>Eparhia Moldovei și Sucevei</i>		<i>Eparhia Hușilor</i>		
Botoșani	parohii vacante	Fălciu	parohii vacante	6
Do ohoiu	" "	Tutova	" "	9
Iași	" "	Vaslui	" "	12
Neamțu	" "	<i>Eparhia Dunării-de-Jos</i>		
Suceava	" "	Brăila	parohii vacante	8
<i>Eparhia Râm. Noul Severin</i>		Constanța	" "	8
Dolj	parohii vacante	Covurlui	" "	2
Gorj	" "	Tulcea	" "	14
Mehedinți	" "	<i>Eparhia Romanului</i>		
Romanați	" "	Bacău	parohii vacante	2
Vâlcea	" "	Putna	" "	17

Prin urmare in :

Eparhia Ungro-Vlahiei	avem	50 vacante
" Moldovei și Sucevei	"	31 "
" Râm. N. Severin	"	42 "
" Romanului	"	36 "
" Buzăului	"	27 "
" Argeșului	"	14 "
" Hușilor	"	27 "
" Dunării de Jos	"	32 "
Total . . .	257	parohii rurale vacante.

V.

Din aceste tablouri rezultă, că in întreaga țară avem 257 parohii rurale vacante. Numai incape in doială, că această situație dă loc la nemulțumiri și ingrijește pe cei cu răspundere. Trebuie însă, să fim dreți și să recunoaștem,

că această situație se datorează unor împrejurări nu tocmai normale. Când s'a votat legea clerului mirean s'a stabilit, după cum am văzut numărul parohiilor rurale la 2734, iar astăzi avem 3475. Așa dar dela 1893 numărul lor a crescut cu 741. Numărul parohiilor urbane a fost stabilit la 297, iar astăzi avem 359, așa că numărul lor a crescut cu 67. Și cu toate acestea cererile pentru înființare de parohii noi sunt foarte numeroase. Unile cereri sunt întemeiate din pricina așezării satelor și organizării comunelor noastre rurale. Altele însă sunt cu totul neîntemeiate și au la origine interese cu totul personale. Nu vreau să intru în amănunțimi, căci ar trebui să privesc chestiunea din prea multe puncte de vedere și ar trebui să dau exemple prea numeroase. Cu sistemul acesta din urmă vom ajunge, să avem atâtea parohii, câte sate există și atunci numărul parohiilor vacante va crește neîncetat și ne vom plânge de lipsa de candidați de preoție. Se sperăm, că în curând răul va fi înlăturat cu desăvârșire. Peste doi ani vor da primile promoții de absolvenți cele două seminarii din Râmnicul Vâlcei și Galați. La Septembrie viitor se va înființa încă un nou seminar în Buzeu. Pe lângă aceasta prin dispozițiuni noi se oferă preoților noștri cu diploma de capacitate și teologilor o frumoasă situație morală și materială, în cât aproape toți se vor îndrepta spre biserică pentru a o conduce și a-i servi.

Putem să privim viitorul cu încredere și nu rămâne de cât să ne străduim pentru ca Biserica noastră națională, să-și îndeplinească sfânta chemare în serviciul țării și al poporului.

G...

C U V Ă N T A R E

Rostită de P. S. Episcop Nifon în Sf. Sinod cu privire la Mica Biblie.

*Înalt Prea Sfințite Stăpâne și
Prea Sfințiți Părinți și frați,*

În ultima ședință a Sfântului Sinod, din sesiunea de toamnă a anului expirat, ședință, la care din motive de ordin sufletesc, n'am putut lua parte, s'au petrecut oarecare lucruri, cari dacă nu se întâmplau, eră mult mai bine, dat fiind, că dela o seama de vreme, a început să se acrediteze în public, zvonul că oridecâteori se deschide Sf. Sinod, fie dintr'o cauză sau alta, se petrec lucruri, cari pe vrajmașii Bisericii noastre naționale îi interesează și amuzează; iar pe bunii români și adevărații creștini ortodoxi îi măhnește și-i turbură sufletește.

Voesc să vorbesc asupra incidentului cu Mica Biblie, petrecut astă toamnă în Sf. Sinod.

Asemenea incidente privitoare la cărți de cuprins religios, s'au mai întâmplat în sânul Sf. Sinod, cum spre pildă a fost cu cartea *πρωμα* în simbolul Niceo Constantinopolitan, alcătuită de protopresbiterul Simeon Popescu, cum și cu o ediție a *psaltirei* tipărită în tipografia Cărilor Bisericești, cărți, cari au fost interzise de Sf. Sinod, de a circula în public, pentru că Sf. Sinod este și trebuie să fie strejarul, cel neadormit, al doctrinei noastre ortodoxe; și apoi fiecare din noi am jurat în fața altarului, când am fost sfințiți Arhieri, că vom păzi neștirbită, învățătura Bisericii noastre drept măritoare de răsărit.

Cu nici una însă din aceste cărți, nu s'a făcut atâta șgomot, cum s'a făcut cu *Mica Biblie*.

Bine ar fi fost, dacă autorii *Micei Biblii* din respect și deferență către Sf. Sinod, ar fi prezentat acestui sfânt corp, cartea înainte de a o tipări; și iarăși bine ar fi fost, dacă comisia Sf. Sinod, însărcinată cu corectarea Bibliiei, ar fi semnalat greșalele din mica Biblie, într'o ședință intimă a Sfântului Sinod, dar asupra lucrurilor săvârșite nu se mai poate reveni, și nu acesta este scopul cuvântărei mele și ținta la care voiu să ajung.

Unul din autorii principali ai *Micei Biblii*, este P. S. Nicodem, Episcopul Hușilor, fratele și colegul nostru, care precum știm a îmbogățit, ca și alții, literatura noastră bisericească, cu o mulțime de cărți, din cuprinsul cărora transpiră cel mai curat ortodoxism; deci nici pe P. S. Sa și nici pe colegii săi din asociația *Micii Biblii*, Eu personal, nu i cred capabili, ca, cu voința și știința, să filasat a se strecură în cuprinsul *micei Biblii* oarecari erori, semnalate prin raportul comisiei Sf. Sinod. Cine însă a făcut tipărituri și corecturi, știe cât de ușor se pot strecura greșeli tipografice și multe scăpări din vedere.

Precum știm suntem în pragul unei prefaceri sociale, când țara are nevoie de liniște; iar Biserica noastră națională, ca instituție în Stat, trebuie să coopereze împreună cu Statul la promovarea intereselor neamului.

Onor. Guvern, în înalta sa grijă și solitudine pentru buna noastră stare socială, a propus două reforme, care sunt menite să aducă în viitor liniște obștească. Prin *reforma agrară* se va îmbunătăți nu numai starea materială atât de precară a țaranului nostru, dar se va fortifica și proprietatea mare, prin miile de forturi, ce se vor ridica împrejurul ei din proprietatea mică, care o vor apăra pe viitor de răscoale și devastări.

Prin *reforma politică*, pedeoparte se va deșteptă conștiința națională, chemând la viață pe loți aceia, cari în momente de grea cumpănă erau chemați până acum numai la datorii; iar pe de altă parte se va curmă și obiceiul de până acum, de a se obține votul prin orice mijloace și pe orice căi.

Noi, Ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, avem datoria

nu numai de a sprijini Guvernul în năzuințele sale patriotice, dar se cuvine în asemenea momente să lăsăm la o parte orice considerațiuni personale, și să depărtăm dela noi orice șoapte, cari ar putea turbura din nou pacea sfintei noastre Biserici; ca astfel deodată și împreună cu Guvernul, care luptă să îmbunătățească starea materială și socială a românilor, să luptăm și noi cu puteri unite ca să îmbunătățim starea religioasă-morală a creștinilor din păzitul de Dumnezeu Regat al României; și fiind strânși uniți între noi și mână în mână cu clerul secular—preoții de mir—să putem gonii din staulul duhovnicesc al oilor cuvântătoare, lupii cei răpitori, cari au început să ne sfășie turma.

Pe temeiul celor zise până aci, respectuos propun Sf. Sinod, *ca incidentul din sesiunea trecută, cu privire la Mica Biblie, să rămână închis, iar autorii ei, la o viitoare ediție—câci prima ediție, prin reclama ce i s'a făcut, sper că s'a și epuizat,—să schimbe prefața și să țină de observațiunile făcute de comisiunea Sf. Sinod, prin raportul său.*

Directorii ambelor Seminarii—din București și Iași—să rămână la locul lor; pentru ca astfel și Onor. Guvern și Sf. Sinod, să poată înfăptui în liniște, unul îmbunătățirea stării materiale a poporului, iar altul îmbunătățirea stării religioase morale a creștinilor ortodoksi.

Raportul General către Sf. Sinod
Privitor pe Administrația Bisericească
DIN
NOUL TERITORIU DOBROGEAN
PENTRU INTERVALUL
dela
Noemvrie 1913—Ianuarie 1914

Înalt Prea Sfințite Stăpâne,

Înțelepciunea Majestății Sale Regelui Carol I și a Guvernului țării, bravura seculară a armatelor române, și mai ales tainica și părinteasca lucrare a Dumnezeuului ca uzelor drepte, au contribuit, ca, cu începere din anul trecut, să ne creștem Patria și Suveranitatea națională cu încă două județe între Dunăre și Mare, numite prin legea de organizare dela 1 Aprilie acest an, jud. Durostor și jud. Caliacra.

Populațiunea acestor două județe numără peste 200.000 locuitori; dintre care, în ce privește religiunea, majoritatea sunt mahomedani, iar restul sunt, din tată în fiu, mărturisitori ai Sfintei noastre Credințe Ortodoxe de răsărit.

Deslipiți, prin anexarea la România, de Eparhiile Exarhatului Bulgar din Rusciuc și Varna, acești frați în credință au căzut după însuși așezământul canonic al Ortodoxiei de Răsărit, sub ocârmuirea duhovnicească a Bisericii Autocefale naționale din Regatul Românesc.

Sfântul nostru Sinod deci, ca organ central al acestei Biserici, rânduit și recunoscut ca atare, și de Constituția Regatului, și de canoanele *Bisericii una, sfântă, sobornicească*

scă și apostolică, a trebuit să se ocupe în înțelegere cu Înaltul Guvern de pozițiunea bisericească, creiată prin noua stare de lucruri, locuitorilor ortodoxi băstinași din aceste două județe.

Discuțiunile luminoase și prelung urmate, între P.P. S.S. Membri ai Sf. Sinod și între dl Ministru al Cultelor, reprezentând Guvernul țării, au lămurit, că la măsurile de luat pentru rânduirea cultului ortodox din numitele două județe, trebuiau să se aibă în vedere trei lucruri și anume: 1). *Schisma Bulgară*, 2). *Intocmirea în localitate a unei administrațiuni bisericești provizorii* și 3). *Păstrarea legăturii de frați între creștinii băstinași și noi*, fără de nici o vătămare din pricina Bisericii și a clerului românesc, a acestei legături pe care a rânduit-o Mântuitorul între toți creștinii de orice neam, de orice limbă, de orice raport politic și de orice pozițiune socială.

* * *

I). În ce privește Schisma, Sf. Sinod a hotărât în unanimitate că băstinașii ortodoxi ai noului teritoriu trebuiesc scoși de sub vina și povara schismei bulgare, pentru motivul că, însăși Patriarhia de Constantinopol, nu numără între schismatici pe Bulgarii Ortodoxi, deslipiți într'un fel sau altul de Exarhatul Bulgar, și intrați sub o altă jurisdicțiune bisericească ortodoxă.

Și cum în Așezământul nostru Ortodox de Răsărit, jurisdicțiunea bisericească a credincioșilor și a clerului este determinată de suveranitatea națională a Statului cărui li aparțin, locuitorii ortodoxi din noul teritoriu devenisă deslipiți de Exarhatul Bulgar și intrați sub jurisdicțiunea Bisericii Autocefale a Regatului nostru, prin însuși faptul anexiunii lor politice la România. Ei deci nu mai erau schismatici, ca unii ce nu mai aparțineau Exarhatului Bulgar; și Sf. Sinod al Bisericii noastre a trebuit să-i declare ca atari, adică deplin ortodocși.

II). În ce privește întocmirea a unei administrațiuni bisericești provizorii, Sf. Sinod a rânduit trimiterea în localitate a unui P. S. *Arhieru* cu titlul de delegat al său, și cu îndatorirea de a exercita în cele bisericești, toate atribuțiunile episcopale.

La modalitatea aceasta s'a recurs, 1) pentru că reprezentantul clerului și al Bisericii noastre naționale având

Între altele să săvârșească în noul teritoriu și hirotonii de clerici, trebuia ca atari, să aibă plenitudinea puterilor sfințitoare, pe care în afară de Episcop nu o are în Biserică decât Arhiereul, și 2) pentru că până la votarea legilor de anexiune și a celei de organizare, nici unul dintre P.P. S.S. noștri Chiriarhi eparhiști nu ar fi putut administra în mod *canonic* și *legal* acest teritoriu, întru cât fiecare din Prea Sfințiile Lor fuseseră investiți cu puteri chiriarhale numai pentru teritoriul Eparhiei Lor respective, existent în momentul investiturii.

Ce s'a făcut deci în privința aceasta, s'a făcut cu multă înțelepciune; mai ales că rânduindu-se în noul teritoriu un Arhiereu cu titlul de «*Delegat al sfântului Sinod*» s'a păstrat o deplină congruență 1) și cu trecutul nostru istoric, în care aproape orice nouă sporire de teritoriu a însemnat și înființarea unei Eparhii noi, ca de pilda în cazul înființării Eparhiilor Rădăuțului și a Hușilor, 2) și cu spiritul canonic al Așezământului nostru Ortodox care legitimează folosirea P.P. S.S. Arhierei în administrația înaltă bisericească ca *Horepiscopi* și ca *Episcopi in partibus* cum au și astăzi mai ales Rușii, și în fine 3) și cu așezământul nostru constituțional, după care *Sf. Sinod* și nu un Prea Sfințit Chiriarh anumit reprezintă pentru întregul Regat autoritatea Bisericii noastre naționale.

Apreciind dar întocmirea administrațiunii în chestiune ca un fapt juridic demn de a trece în Istorie, și merit să servească ca precedent în întreaga Ortodoxie de Răsărit, pentru toate cazurile similare, smerenia mea nu mă pot opri de a nu aduce laudă pentru neasemănata cinste care s'a făcut Bisericii și neamului nostru printr'o astfel de hotărâre tuturor Membrilor Sf. Sinod, printre cari însă au lucrat ca inițiatori, în primul rând înalt Prea Sfințitul Mitropolit al Moldovei și Sucevei *D. D. Pimen* și d-l Ministru al Cultelor, *C. G. Dissescu*

III). În fine, în ce privește păstrarea legăturii de frați, între creștinii băstinași și noi, Sf. Sinod ținând cu hotărâre și la *prestigiul de popor blând și civilizat al neamului nostru*, și la *porunca dragostei*, pe care Mântuitorul însuși a pus-o prin pilda și învățătura Lui la temelie vieții

și a Bisericii Creștine, Sf. Sinod zic, ținând seamă de acestea, a rânduit ca toți clericii și slujitorii bisericești din noul teritoriu să și păstreze neatinse toate atribuțiunile și drepturile cu care au fost găsiți la anexiunea de fapt a acestui teritoriu, cu singura îndatorire însă pentru P. S. Arhiepiscopul delegat de a i întovărăși peste tot și cu clericii de limba română.

Desigur, că o astfel de îndatorire, nu avea pentru clerul băstinaș al noului teritoriu nimic apăsător și nimic jignitor, întru cât prin ea, clerul acesta nu era vătămat nici în resursele lui de trai, de care n'aveau să se atingă și nu s'au atins autoritatea bisericească română și clericii aduși de ea,—și nici în folosirea la cult și în toate ierurgiile bisericești a limbei de care se folosise ei până atunci. Sfântul Sinod deci a hotărât în ce privește pozițiunea clerului ortodox de alte limbi decât cea română, o respectare desăvârșită a statului quo, cu perspectiva în același timp, în ce privește resursele de trai, de a fi plătit clerul acesta și de către Statul nostru, conform legii, de o va voi.

Iar dacă a rânduit să fie întovărășit pe la toate bisericile și cu cler de limba română, a făcut o 1) pentru că trebuia afirmată cu ceva suveranitatea națională a Statului, care în Biserica Ortodoxă de Răsărit se arată, *obligatoriu* prin pomenirea la sfintele slujbe a Suveranului locului, și *facultativ* prin naționalizarea limbei cultului și 2) pentru că între creștinii locuitori în enorii și veniți la biserici începuseră prin anexiune să fie și foarte mulți Români neînțelegând, bine înțeles, decât românește.

Respectos deci de firea lucrurilor și de spiritul Ortodoxiei, Sf. Sinod al Bisericii Regatului nostru n'a tăcut prin întovărășirea la sfintele slujbe a clerului din noul teritoriu, de limba slavonă, bulgară și greacă cu cler de limba românească, decât să împlinească faptic învățătura de înfrățire prin rugăciune a creștinilor de alte neamuri și limbi, pe care înfrățire o statornicește în acest chip pentru unirea și întărirea sufletească a neamurilor între ele Sf. Apostol Pavel când zice că, «*în Hristos nu mai e nici Iudeu nici Elin, ci toți sunt una*».

În felul acesta, Înalt Prea Sfinte Stăpâne, a deslegat, după cum știm cu toții Sf. Sinod în sesiunea lui din Oc-

tombrie 1913, pe toate cele 3 chestiuni privitoare la regularea provizorie a cultului ortodox de Răsarit din noul nostru teritoriu Dobrogean.

* * *

Pentru aducerea la îndeplinire în localitate a acestor hotărâri, Ministerul Cultelor a binevoit prin Titularul său, să mă însărcineze pe smerenia mea, cu gândul că, fiind și Administrator al Cassei Bisericii voi putea fi mai propriu acestei însărcinări prin unitatea de acțiune pe care o voi mijloci între Minister și Administrația bisericească locală, cum și prin lipsa de întârziere în luarea măsurilor cu caracter urgent, care întârziere nu se poate înlătura pentru întreprinderile cu căpetenii deosebite.

Cu toată această dublă calitate însă, mărturisesc că m'am isbit de greutatea însemnate, pe care nu le pot aprecia în toată plenitudinea lor, decât numai acei cari au prilejul să trăiască prin ei înșiși împrejurările și condițiunile locale, în care se are de îndeplinit o astfel de sarcină.

* * *

Primul lucru cu care a trebuit să încep, înalt Prea Sfințite Stăpâne, a fost stabilirea în localitate a unei reședințe pentru Administrațiunea bisericească. Am ales pentru aceasta orașul *Balcic*, 1) pentru că e un centru bulgăresc de seamă, numărând peste 15 milionari, având 3 biserici ortodoxe, dintre care una grecească, și fiind, ca port la mare, un oraș vizitat de toate satele, compact bulgărește, dela *Bazargic* în spre mare și 2), pentru ca față cu *Bazargicul* (fostul *Dobrici*) unde de asemenea sunt mase și împrejurimi bulgare compacte, nădăjduiam să pot lua o casă mai ieftină decât în acel oraș, unde se plătește pentru localul prefecturei o chirie anuală de 12.000 lei.

Găsirea locuinței a fost un lucru foarte greu, populația locală fiind—pe cât își putea îngădui—ostilă așezămintelor românești; dar prin chibzuință și ajutorul lui Dumnezeu, am putut găsi o casă nouă, pot zice cea mai frumoasă și mai bine așezată din *Balcic*, cu zece încăperi, curte și ga-

raj de automobil, pe care am închiriat-o pentru 2500 lei anual.

Pentru mobilarea acestor încăperi cu salon de recepție, cu 2 camere de cancelarie, bucătărie, sufragerie și camere de lucru și de locuință ale Arhiereului delegat—mobilare care s'a făcut în cea mai mare parte dela București, iar dela Constanța la Balcic mai mult cu căruțele decât pe mare, unde,—din cauza procedărei serviciului nostru maritim,—mobilele erau expuse deteriorărei, am cerut treptat suma de 15.350 lei din care am cheltuit 15.000 lei, în care intră și facerea a trei sobe de teracotă în trei din cele zece camere unde eră nevoe;—teracota fiind transportată tot cu căruțele dela Constanța,—cum și plata primei rate în sumă de $\frac{1}{2}$ din chiria localului, cum și tot materialul de cancelarie ca imprimate, mape, rechizite etc. Pentru toate aceste cumpărături, au fost prezentate Ministerului Cultelor, atât compturile furnizorilor cât și inventariul respectiv.

Am căutat apoi să pregătesc cele trebuitoare personalului pastoral de adus la biserici, ca vestminte preoțești și diaconești, antimise, cărți de ritual cu litera și limba noastră, cum și icoane de împărțit pe la școalele române, căutând în privința veșmintelor sacerdotale o împodobire potrivită cu clerul român și cu misiunea lui în această latură a țării.

Pentru 8 din 10 rânduri de vesminte preoțești câte am dus în noul teritoriu și pentru 5 din 7 rânduri de vesminte diaconești, am plătit la Luca Niculescu 2750 lei.

Pentru 200 de Antimise am plătit tot la acest magazin 1500 lei.

Pentru 7 rânduri de cărți de ritual, dintre care unul legat și 6 nelegate, și pentru 45 icoane am plătit la Tipografia Cărților Bisericești 1579 lei și 20 bani.

Am imprimat apoi 1500 exemplare din «*Cartea pastorală*» a smereniei mele destinată clerului și creștinilor din noul teritoriu. cu text românesc și bulgar, care a costat pentru imprimare lei 479 și 90 bani, iar pentru tradus în bulgărește lei 250.

Am plătit lei 30 pentru carnete cu certificate de botez și cununii la Turtucaia, lei 100 P.P. C.C. Protoiereu și subprotoiereu dela Constanța pentru înlesnirile mari ce mi-au

făcut cu transporturile de material și personal la Constanța; și lei 800 d-lui profesor universitar Nicolae Dobrescu pentru un studiu asupra organizației Bisericii Bulgare.

În total, pentru punerea în bună rânduială a întregului material trebuitor administrației bisericești din noul teritoriu s'a cheltuit suma de 22.489 lei bani 10 (douăzeci și două mii, patru sute optzeci și nouă lei și zece bani); avându-se pentru suma aceasta, dela București la Balci, toate lucrurile trebuitoare arătate mai sus

* * *

În ce privește personalul românesc, de care m'am ajutat, a trebuit să-l rânduesc 1) *În Personal administrativ*, cu care am înființat cancelaria dela reședință, și cele două protoierate din Bazargic și Silistra. 2) *În personal judecătoresc*, cu care am înființat Consistoriul din 5 clerici. 3) *În personal pastoral*, pe care l-am rânduit pe la bisericile din orașe și în fine 4) *În personal de serviciu*, pe care l-am avut la reședință.

Cancelaria Administrației am alcătuit-o:

1) Dintr'un *Ajutor al delegatului Sf. Sinod*, plătit cu 600 lei lunar și cunoscător bun al limbei bulgare, pe care l-am avut în persoana Prea Cucernicului Preot *Gheorghe Dumitrescu*, detașat dela parohia din Niculițel jud. Tulcea.

2) Dintr'un *Director al Cancelariei* cunoscător al limbei bulgare și grecești, pe care l-am avut în persoana Prea Cucernicului Preot *Zenovie Liwowschi* detașat dela biserica Catedrală din Tulcea și plătit cu 500 lei lunar.

3) Dintr'un copist cunoscător de limba franceză și germană, pe care l-am avut în persoana Ierodiaconului *Calinic Șerboianu*; licențiat în Teologie, plătit cu 250 lei lunar.

4) Dintr'un al doilea copist cunoscător de limba bulgară, greacă și turcească, pentru nevoile creștinilor numiți Găgăuți, cari vorbesc turcește, și pe care l-am avut în persoana d-lui *Alex. Constantinescu*, plătit și el tot cu 250 lei lunar.

Ceeace am avut în vedere la alcătuirea Cancelariei în felul arătat, a fost nevoia de a o face utilă, prin cunoașterea de către personalul ei a tuturor limbilor vorbite de populațiunea creștină a noului teritoriu, cu care deocam-

dată nu ne puteam înțelege în limba Statului și a Bisericii noastre.

Personalul judecătoresc l-am recrutat dintre clericii români din Balcic și Cavarua, cu care am format Consistoriul Spiritual plătindu-l conform legii Clerului; însărcinarea de Revizor eparhial, pe lângă Consistoriu având a o îndeplini părintele Ajutor de delegat.

Personalul pastoral de limba română, adus și numit de smerenia mea, a fost de 30 (trei zeci) de persoane, dintre care 11 preoți, 6 diaconi, 10 cântăreți și 3 paraclisieri, plătiți toți cei aduși din țară cu salariul îndoit al gradului lor de studii și repartizați numai la bisericile dela orașe.

Protoiereii i-am numit conform legii, pe cel dela Silistra în virtutea titlului de licențiat în Teologie, iar pe cel de Bazargic în virtutea calității de preot urban, cu seminariul de gr. II etc. și i-am plătit cu salariul dublu al postului de protoiereu din țară.

În fine personalul de serviciu al reședinței l-am format din 2 monahi, plătiți a câte 80 lei lunar fiecare.

Socotindu-mă și smerenia mea cu o indemnitate de una mie lei lunar, am fost în total 33 (trei zeci și trei) de persoane, formând întregul personal al Administrației Bisericești Române pe care l-am înjghebat *în intervalul numai de două luni, cât am putut lucra în mod real în noul teritoriu*, și alcătuiind cu el, după cum văzurăm toate organele unui guvernământ eparhial, pe care le-am lăsat la retragerea smereniei mele în plină funcționare.

Salariile plătite acestui personal până la 1 Februarie, data retragerii smereniei mele, s'au ridicat la suma de lei 18.405 bani 09⁰/₁₀₀.

Insumând țifra aceasta de 18.405 lei 09⁰/₁₀₀ bani cu țifra de 22.489 lei bani 10⁰/₁₀₀, ajungem la totalul de 40.894 lei, 19⁰/₁₀₀, care s'au ordonanțat pentru administrarea bisericească a cultului orthodox din noul teritoriu pe timpul cât am avut cinstea să port sarcina acestei răspunderi

Această sumă a fost ordonanțată din două credite dobândite dela Ministerul de Finanțe în acest scop, și anume unul de 15.000 lei, iar altul de 100.000 lei.

* * *

«Cu suma de 40.894 lei 19⁰/₁₀₀ s'au plătit deci, Înalt Prea

«Sfințite Stăpâne, 33 persoane ca salarii, indemnități de transport, de locuințe și de deplasare, pe timp de trei luni, s'a stabilit o reședință cu 10 încăperi și garaj de automobil, mobilată din București și s'au plătit vesminte, antimisele, etc., adică toate cele trebuincioase cultului, pe care bisericile locale nu le aveau, și de care clerul nostru românesc aveà absolută nevoie pentru oficierea sfințelor slujbe».

* * *

Dacă am cerut pentru personalul pastoral și protoiereii salariul dublu de cum e în țară, cum și o anumită indemnitate de locuință, am făcut-o, Inalt Prea Sfințite Stăpâne, din absoluta *neputință* de a aveà altfel clerici români pentru Cadrilater, cum și de neputința lor de a trăi în localitate numai cu salariile din țară. Motive de ordin economic și *mai ales politic*, au făcut, ca întreținerea în aceste părți ale țarei, să fie foarte scumpă; iar clericii români nefiind poștiți la serviciile particulare bulgare, și având ordinul meu din motive de *prudență locală*, să nu ceară nici o plată când vor fi poștiți la servicii de către enoriașii băștinași, *mai ales Bulgari*, se găseau astfel fără enorie din punctul de vedere al venitului material, adică în neputința de a-și aveà în localitate agoniseala pe care o lăsasera în enoriile lor din țară.

Având răspunderea deplasării lor, smerenia mea care îmi uădeam seama, pe deoparte de greutatea traiului pentru clericii familiști, pe de altă parte de neputința de a aveà un cler monahal, potrivit și indestulător ca număr pentru servirea religioasă a orașelor, am arătat Ministrului meu toate aceste motive, și am dobândit pentru clerul românesc starea materială arătată, mulțămită căreia am făcut în localitate ceea ce s'a făcut.

* * *

De altfel chiar cu situațiunea materială arătată, recrutarea personalului a fost pentru mine cea mai grea lucrare de îndeplinit; pentru că, atunci când ne lipsesc clericii pentru însuși restul țarei, e foarte firesc să nu i poți găsi pentru o localitate, proprie unui corp de misionari a-

nume pregătiți pentru aceasta, cum e noul nostru teritoriu Dobrogean. Așa se explică de pildă, de ce șase dintre clericii numiți chiar în condițiunile de mai sus, nu s'au prezentat încă la post.

Ca să pot strânge personalul amintit, m'am adresat P.P. S.S. Chiriarhi eparhioți și personal și oficial, m'am servit de presă și am trimis în toate părțile țarei pe d-nii defensori ai Cassei Bisericii.

În măsura puținței, P.P. S.S. Chiriarhi mi-au trimis pe cine au putut; numărul cel mai de seamă însă și cel mai util primindu-l din Eparhia Dunărei de Jos, pentru care mă simț dator să-i mulțumesc cu toată recunoștința P. S. Episcop respectiv *D. D. Nifon*. Ca un act de dreptate și de conștiință și către cei mici, mulțumesc cu recunoștință și d-lui defensor Chiru Costescu, de care m'am servit mai pentru toată țara, pentru căutarea personalului.

Din pricina acestor greutăți, am fost silit să mă servesc de unul și acelaș cleric, pentru mai multe îndatoriri deodată, cum am făcut la Balcic de pildă, unde aceiași clerici îi aveam și la Cancelarie și în Consistoriu și la bisericile respective ca preoți de parohie.

E drept, că dintre cererile ce am primit, 28 au fost respinse pentrucă erau contrare, și legeri și nevoei, căreia clerul român eră și este chemat să-i facă față în noul nostru teritoriu. Așa de pildă 18 dintre aceste cereri, mi-au venit dela seminaristi cu 4 clase, unii cerând hirotonia iar alții deja hirotoniți, cerând numirea lor definitivă, nu la sate, ci la orașe, ceea ce eră și este nelegal, și nepotrivit cu un popor cult ca al nostru.

* * *

Dintre cele 30 de numiri în personalul parohial, n'am numit definitiv decât șase preoți, un diacon, pe cei zece cântăreți și pe cei trei paracliseri, adică 20, restul de 10 descompunându-se în 8 detașeri și 2 numiri provizorii. Detașerile privesc pe preoții și diaconii fără titluri legale, cu care am ocupat locurile până la găsirea de titluri; iar numirile provizorii privesc pe doi preoți monahi, dintre care un ieomonah din mănăstirea Sinaia la Caverna și un Arhimandrit la Turtucaia.

* * *

Iată acum și chipul cum am rânduit acest personal pe la bisericile urbane din localitate.

În jud. Caliacra sunt trei orașe și anume Balciul cu trei biserici ortodoxe, Bazargicul cu două și Caverna tot cu două.

La fiecare din aceste șapte biserici, am numit câte un preot român, câte unul sau 2 cântăreți, dintre care un bulgar la Caverna și doi bulgari la Dobrici, numiți din nou de noi după cererea lor, și câte un diacon numai la cinci din aceste șapte biserici, și anume numai acolo unde am constatat că eră mai multă nevoie de vorbire și cântare românească.

În județul Durostor sunt două orașe și anume Silistra cu o singură biserică și Turtucaia tot cu una singură.

Aci am numit la fiecare din aceste biserici câte doi preoți de limba română, dintre care unul dela Turtucaia este fostul preot bulgar Buțev, licențiat al facultăței noastre de Teologie și care slujește în românește, conform declarațiunei scrise ce mi-a dat.

La biserica din Silistra am numit și un diacon, iar în timpul din urmă și un cântăreț român.

Am stabilit apoi, și prin ordine anume, cum și prin cartea pastorală ce am dat, ca, clericii de limba română să slujească la toate serviciile din biserică împreună cu clericii locali de alte limbi, zicându-și fiecare rugăciunile și cântările la rând și în limba lui, Sf. Evanghelie dela Liturghie însă, citindu-se totdeauna întâi în românește și apoi, de se va cere, și în altă limbă; iar «*Simbolul Credinței*» și «*Rugăciunea Domnească*» citindu-se într'o sărbătoare în românește, iar în cea următoare în altă limbă.

Cântăreții români vor stă în strana dreaptă; și afară de Catedrala din Balciul unde până la Liturghie se va cânta românește numai una din trei părți ale serviciului, ei vor cânta și citi serviciul divin parte și parte cu cântăreții bulgari sau greci.

La aceste înțelegeri am ajuns cu multă trudă și răbdare, biserica bulgară fiind aproape în mâinile poporului în latura ei mirenească, unde epitropiile laice numără

foarte mulți membri și sunt foarte puternice. Cu epitropiile acestea am avut să desbat pretențiuni ca, persistarea în schismă, autonomia bisericească, rămânerea sub Exarhat, trecerea la Papistășim etc. pe care mi le-au prezentat epitropiile în numele poporului în toate orașele, iar la Silistra poporul prezentându-mi-le prin toți frunțașii lui veniți în delegație.

Am ajuns însă cu pace la rezultatul arătat; și așa putea zice că am ajuns chiar urmat de dragostea poporului băstinaș, care plin de admirație pentru chipul și statura fătoasă, pentru vesmintele, vocile și modul de servire pios al clericilor noștri, ne-a însoțit cu toată evlavia creștinească în procesiunile religioase pe care le-am făcut în toate orașele atară de Turtucaia, cu prilejul introducerii în bisericile locale a clerului nostru. La Bazargic, poporul chiar s'a despărțit de propriul lui cler bulgar,—care în număr total de patru preoți, n'a primit să slujească împreună cu clerul român,—și ne-a urmat și la biserică și în procesiunea prin oraș cu un adevărat entuziasm creștinesc.

La rândul lui, clerul din toate orașele, atară de (Dobrici) Bazargic, s'a supus rânduelilor noastre, tot așa ca și clerul dela țară, pe care însă nu l-am putut cercetă în persoană, ci numai prin corespondență. Pentru neascultarea lui, clerul bulgar din Bazargic a fost dat în judecata Spiritualului Consistoriu local, fostul Protoiereu al P. S. Episcop de Varna fiind în plus oprit dela orice serviciu chiar în enorie, ca căpetenie a răsvrătirii.

* * *

Lucrarea mea deja indeplinită, Înalt Prea Sfințite Stăpâne, se termină aci, având însă ca lature marele noroc pentru smerenia mea de a fi binecuvântat deschiderea școalelor românești în toate orașele județului Caliacra și de a fi binecuvântat de asemenea și prima serie de învățători sătești români sosiți în acest județ.

Ca continuare, lucrarea mea eră îndrumată să se desfășoare în aceleași condițiuni și pentru clerul și bisericile dela sate, unde însă timpul nu mi-a îngăduit să pot înfăptui ceva nici ca interval, căci la 5 Ianuarie am fost chemat

la Minister, spre a-mi da demisia din postul de Administrator al Cassei Bisericii.¹⁾ Și nici ca anotimp, iernile făcând cu neputință circulația în satele noului teritoriu unde drumurile lipsesc aproape cu desăvârșire.

Tot ca continuare, lucrarea mea eră rânduită și pentru organizarea la orașe a câtorva instituțiuni de Imprietenire și unire sufletească între toți creștinii locului, având pentru aceasta rezervate în însăși reședința Administrației din Balcic, două sale, menite întrunirilor ce aveau să se țină în acest scop.

Ași fi dorit de pildă să înființez în primul rând o grupare de sprijinire a văduvelor, orfanilor și săracilor creștini ortodoxi de toate limbele, cu sucursale în toate orașele și chiar la sate; și în scopul acesta, am și dăruit din leafa mea 200 lei fruntașilor Bulgari din Balcic, cari au primit ideia; și au cerut dela sinele să i întovărășesc și cu Români, ceea ce am și făcut în persoana, de o cam dată, a Insuși Ajutorului meu, Prea Cucernicul Părinte Gh. Demetrescu.

Imprejurările însă m'au făcut să mă retrag prin demisie înaintată și primită încă dinaintea sosirii în capul Departamentului Cultelor a D lui Ministru actual, întru cât prevăzând din vreme ceea ce aveă să se întâmple cu însărcinarea mea de Administrator al Cassei Bisericii, mi-am dat seama, că fără a mai aveă și acea calitate, n'ași mai fi putut continua însărcinarea din noul teritoriu, în condițiunile *firești* în care o începusem.

Am adăogat această explicație, înalt Prea Sfințite Stăpâne, ca să mă justific public de învinuirea tainică ce mi s'a adus de a fi nesocotit prin retragerea mea dorința Sf. Sinod pentru continuarea însărcinării date până la legea de organizare a noului teritoriu.

¹⁾ Dimisia nu am dat'o, căci aveam de apărăt cu persoana mea în chestiunea aceasta un principiu încredințat mie de Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, de Sf. Sinod și de însăși Puterea civilă reprezentată prin fostul Ministru de Culte D-nul C. G. Diesscu care m'a obligat prin adresă oficială la retragerea sa din Minister să apăr numitul principiu; și D-nul Ministru actual ezitând din delicatețta către un Ierarh să mă înlocuiască din oficiu sau să mă destitue, a binevoit să mă cheme la catedra dela Facultatea de Teologie, unde fusesem numit Profesor.

Tot pentru a mă justifica în fața opiniei publice, am prezentat și cheltuelile făcute, în detaliul și totalul lor rugând stăruitor pe oricine va fi în îndoială, să ceară autorităților respective cea mai largă și mai publică anchetă în privința lor, cum și a întregii activități de acolo a smereniei mele.

Acestea sunt, Înalt Prea Sfințite Stăpâne, referințele ce le datoresc Sf. Sinod, al cărui delegat am avut deosebita cinste să fiu pentru organizarea cultului ortodox din noul teritoriu Dobrogean.

* * *

Ca încheiere mai adăug, că am căutat să aflu în trei rânduri și anume cu adresele No. 138, 264 și 300, numărul bisericilor, al caselor de rugăciune, al preoților și cântăreților băștinași dela sate, intervenind pentru aceasta, cum eră și firesc, pe lângă d-nii Prefecți locali, cari prin notarii comunelor rurale și prin d-nii sub-prefecți își aveau deja un aparat sigur de informațiuni în acest sens; dar n'am putut primi decât la 31 Ianuarie 1914, răspunsul cu No. 997 dela D-nul Prefect de Bazargic, după care, în județul acesta ar fi existând 34 de biserici, 3 case de rugăciuni, 26 de preoți și 26 cântăreți.

În mod general însă, pot afirma că, starea bisericească găsită de noi în noul teritoriu, lasă așa de mult dorit din toate punctele de privire, în cât nimănui nu-i poate fi greu să vadă la ce *dezastru se expune o Biserică laicizată*, și la ce *dezastru sufleteș se expune de asemenea un popor întreg cu o Biserică laicizată*, cum e de pildă poporul bulgar, năpădit de socialism și de toți germenii de răsvrătire sufletească și socială, până chiar și în școlile primare dela sate.

Sunt, Înalt Prea Sfințite Stăpâne, al Înalt Prea Sfinției Voastre prea plecat și supus serv în Domnul.

(ss) *Arhiepiscopul Vartolomeu S. Bacsoanul*
 Profesor Universitar

Copie după raportul P. C. Revizor Ecclesiastic cu
No. 31 către Sf. Mitropolie.

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

În conformitate cu art. 66 din Regulamentul Legei Clerului, care prevede îndatorirea Revizoratului de a prezenta un Raport de fine de an, coprinzând referințe de natură administrativă generală a Eparhiei și judeciară.

Subsemnatul, cu cel mai profund respect, supun la cunoștința I. P. S. Voastre, cele ce urmează, în privința modului cum a mers administrațiunea bisericească în decursul expiratului an 1913, și cum au decurs procesele prezentate înaintea Spiritualului Consistoriu al acestei Eparhii.

Înainte de a intra în exprimarea referințelor necesare, amintesc I. P. S. Voastre că evenimentul care a influențat în mod covârșitor organismul Patriei în decursul expiratului an, a fost intervenirea armatei noastre în conflictul dintre aliații bal anici, intervenire terminată cu Pacea din Capitata noastră. Sfânta noastră Biserică Ortodoxă de Răsărit fiind sufletul organismului Patriei s'a resimțit și ea de acest covârșitor eveniment, mai cu seamă această de Dumnezeu păzită Eparhie.

Când la mobilizarea armatei în luna Iunie 1913, Patria a făcut apel la preoți să însoțească oștirea peste Dunăre, preoții din toată țara au răspuns cu entuziasm la chemare și în număr cu mult mai mare decât aveă trebuința Onor.

Minister de Resbel. Din Eparhia Ungro-Vlahiei, deosebit de preoții Garnizoanelor, au fost menținuți în serviciul armatei pe timpul mobilizării cinci preoți. Serviciile ce ei au adus armatei incurajând trupele și dând îngrijiri sufletești bolnavilor, au fost neprețuite. Despre activitatea acestor preoți, am raportat Înalt Prea Sfinției Voastre la vreme prin raportul nostru No. 138/913.

Pe când peste Dunăre, preoții chemați își făceau datoria îmbărbătând pe soldații sănătoși și mângâind pe cei holnavi de holeră, preoții rămași în țară din îndemnul și ordinul I. P. S. Voastre înălțau rugăciuni pentru cei plecați și strângeau ajutoare pentru familiile sărace ale mobilizaților.

Ordinul Înalt Prea Sf. Voastre de a se strânge aceste ajutoare prin *Comitele Parohiale*, sub privigherea Revizorului Ecclesiastic și a P. C. Președinte al Societății Clerului Român «Ajutorul» a dat cele mai frumoase rezultate, —cu toată întârzierea comitetului format pe lângă Camera de comerț din capitală (care singur avea privilegiul de a emite liste de subscripție)—de a trimite liste Înaltei Chiriarii și instrucțiuni preoților în ceea ce privește distribuirea ajutoarelor, cu toată critica aspră și nedreaptă făcută preoțimei într-o ședință solemnă a acestui comitet, critică care a avut un mare răsunet în presă.—Preoțimea din Eparhia Ungro-Vlahiei a colectat pentru «familia luptătorilor» peste 50.000 lei, care prin Înalta Chiriarie, au fost puși la dispozițiunea zisului Comitet. Preoțimea deci și-a făcut datoria răspunzând cu supunere și devotament la chemarea Chiriarhului său,—prin fapte, nu prin vorbe.

Revenind la obiectul nostru, voi expune materia începând cu constatările făcute în ceea ce privește Administrațiunea eparhială și sfârșind cu date asupra proceselor ce s'au pertractat înaintea Spiritualului Consistoriu.

A.

1). Administrațiunea Eparhială a fost și în decursul anului 1913 împovărată cu foarte multe lucrări. Registrele cancelariei S-tei Mitropolii, arată la 31 Decembrie 1913, 5792 hârtii intrate și 5743 hârtii eșite. Împovărarea de lucrări la centru a avut de rezultat împovărarea și la cance-

lariile Protoiereilor,—și la cancelaria Revizoratului.—Pe lângă rolul de acuzare care conform Legei a impus subsemnatului asistarea la procesele ce s'au pertractat înaintea Spiritualului Consistoriu—, pe lângă inspecțiunile cancelariilor Protoiereilor, subsemnatul a fost însărcinat prin ordinele I. P. S. Voastre cu facerea mai multor anchete în Capitală și în județe. Aceste anchete care s'au făcut de subsemnatul în decursul expiratului an sunt în număr de 39; iar rezultatul și actele dresate, s'au înaintat la vreme Cancelariei Sf. Mitropolii. Cu această ocaziune îmi permit a Vă aminti că în ceea ce privește mijloacele materiale pentru cancelaria Revizoratului și pentru transporturi în caz de anchete, aceste mijloace lipsesc cu desăvârșire, iar salariul Revizorului este de 150 lei lunar, mai mic decât salariul unui Protoieru—pe care Revizorul îl depășește în ceea ce privește gradul și atribuțiunile.

II). *Cancelariile Protoiereilor* din Eparhie au fost inspectate de subsemnatul și găsite în bună stare în ceea ce privește îndeplinirea la zi a ordinelor date, precum se vede și din alăturatele Procese-Verbale de inspecție.

În ceea ce privește localurile în care în prezent sunt așezate Cancelariile, ele lasă foarte mult de dorit ne corespunzând cerințelor unei cancelării cât de modeste, ca spațiu, igienă și confort. Arhivele vechi sunt în cea mai tristă stare și înghesuite prin turlele bisericilor sau prin poduri, sunt expuse a fi distruse de șoareci și putreziciune dacă nu se iau grabnice măsuri!—Față cu această stare de lucruri, *cred că e necesar a se interveni la Onor. Ministerul Cultelor C. B. în sensul de a da fondurile necesare prime, la care s'ar adăoga și ajutorul județelor și comunelor pentru clădirea de localuri proprii pentru Cancelariile Protoiereilor și păstrarea Arhivelor vechi care sunt un prețios material pentru istoria Bisericii și a țării noastre. Până la înlăptuirea acestei idei Arhivele cele mai amenințate ar putea fi transportate la Arhivele Statului, mijlocindu-se la locurile în drept.*

În ceea ce privește *personalul Cancelariilor* compus acum numai din Protoieru și sub Protoieru, *el este cu desăvârșire neîndestulător*, cheltuelile pentru material neîndes-

tulătoare, iar lefurile ce li se servesc sunt ridicole comparativ cu rolul și obligațiunile ce au după lege.

III). *Preoțimea din Eparhie*, în general vorbind își face datoria în biserică și afară. Cazurile de indisciplină sau rea purtare în popor sunt cazuri izolate, observate ici, colo, și nu trebuiesc generalizate la toți preoții. Marea majoritate, luptând printre toate împrejurările care sunt protivnice și Bisericii și Clerului ei, lipsiți de ori ce concurs, fac față încă cu cinste grelei misiuni preoțești.

Greulăți de ordine materială pe lângă cele amintite mai sus, fac ca tinerii Seminaristi să se descurajeze și să reia alte căi, neîndrăznind să pășească în Preoție. Această descurajare este așa de pronunțată în cât un mare număr de parohii—sătești mai ales—sunt vacante.

În ceea ce privește mișcarea personalului preoțesc din Eparhie în decursul anului 1913, supun la cunoștința Înalt Prea Sf. Voastre datele de mai jos:

a) Hirotonii de Preoți și Diaconi în număr de 29 repartizate pe județe precum urmează:

Prahova	7	hirotonii	Capitala	3	hirotonii
Ilfov	5	»	Vlașca	2	»
Teleorman	5	»	Mușcel	2	»
Dâmbovița	3	»	Ialomița	2	»

b) *Transferări* au fost în număr de 96 repartizate precum urmează:

Dâmbovița	22	transferări	Teleorman	9	transferări
Ilfov	19	»	Mușcel	9	»
Vlașca	16	»	Capitală	8	»
Prahova	14	»	Ialomița	7	»

c) *Parohii vacante*, prin decese sau altfel sunt la finele anului 1913, în număr de 60 repartizate precum urmează:

Teleorman	17	parohii vac.	Prahova	7	parohii vacante
Ialomița	11	»	Dâmbovița	5	»
Vlașca	10	»	Mușcel	3	»
Ilfov	7	»			

Precum se vede din datele de mai sus disproporția între locurile vacante și hirotonii este destul de mare și sunt de natură a inspira serioase îngrijiri în ceea ce privește în-

grijirea sufletească a atâtor mii de oameni, care de mulți ani n'au pomenit preot statornicit în parohia lor.

B.

I). În ceea ce privește procesele pertractate înaintea Spiritualului Consistoriu, în decursul anului 1913 și la care subsemnatul a susținut rolul de acuzare, aceste procese n'au fost destul de numeroase. Ședințele Spiritualului Consistoriu pentru judecată au ocupat aproape toate zilele de Marți și Joi ale anului, afară de vacanțele mici și de vacanța mare. După condica de sorociri se vede în adevăr că numărul cazurilor au fost de 119 ceea ce reprezintă un spor față de anii trecuți.

Pricinile judecate au fost din cele mai variate, în majoritatea lor având la origină interese materiale și diferende între Preoți și Preoți, precum și între Preoți și enoriași, tot de aceeaș natură. Lucrul este explicabil întru cât Preoții fiind insuficient plătiți, alunecă cu ușurință pe panta afacerilor materiale, pentru ași ține familiile lor adesea foarte numeroase.

II). O chestiune care s'a ridicat și în decursul acestui an, este *chestiunea admiterei apărătorilor reclamanților*, chestiune care până în prezent nu este definitiv stabilită. Rațiunea de a fi a apărătorilor pe lângă Spiritualele Consistorii este trebuința invinuitului de a lămurii judecata asupra nevinovăției sau gradului său de vinovăție.—Și fiindcă este recunoscut că omul nu'și poate apăra propria sa cauză, chiar pregătit de ar fi, este nevoie să se recurgă la altul. Această nevoie s'a simțit cu atât mai mult cu cât pe lângă judecata bisericească existau 2 organe de acuzare: Revizorul bisericesc și Defensorul, dar nici un organ de apărare. Pentru marele principiu al dreptății și în interesul complectării desbaterilor cu elementul ce lipsea până atunci, s'a admis introducerea apărătorilor pe lângă Spiritualele Consistorii. Totuși art. 160, 163, 173 și 176 din Regulament ar lăsa să se înțeleagă că atât pârâțul cât și invinuitul să poată avea apărători, deși numai pârâțul are nevoie de apărare. Reclamantul n'are nevoie de apărare și nu i se cuvine apărare, întru cât rolul său este

de a susține pâră indicând punctele de învinuire și martorii pentru dovedirea lor.—Susținătorii de drept ai reclamantului sunt cei doi reprezentanți ai Chiriarhiei și Ministerului: Revizorul și Defensorul cari își însușesc acțiunea și susțin acuzarea pe baza dovezilor produse în instanță.

În judecata bisericească toate cauzele fiind penale, acțiunile sunt de ordine publică și organele acuzării susținându-se în pretențiunile reclamantului devin quasi-apărătorii lui. Cauzele desbătute ne fiind civile ci numai penale, *apărătorul*,—ca reprezentant al părții civile, (cu rolul de a cere și susține despăgubiri și daune civile),—*n'are ce căută în judecata bisericească*.—În acest sens s'a răspuns și de Onor. Ministerul Cultelor C. B. acum câțva timp la întrebarea ce făcuse Spiritualul Consistoriu al Ungro-Vlahiei.

Chestiunea ridicându-se din nou, pentru curmarea a oricărei neînțelegeri și oricare ar fi soluția dată, *este necesar să fie introdusă în Regulam. Leg. Cler. și prevăzută special*, la modificarea ce se va face acestui Regulament.

III). *Eficacitatea pedepselor*, date de Spiritualul Consistoriu în conformitate cu Legile și Regulamentele actuale fiind o chestiune care interesează buna ordine, îmi permit cu respect a supune la aprecierea I. P. S. Voastre considerațiunile de mai jos, privitoare la o categorie de vinovați și anume: Preoții căzuți în viciul beției.

Dacă în adevăr, rolul pedepsei este îndreptarea păcătosului și nu moartea lui, apoi acest rol trebuie să-l aibă mai cu seamă pedeapsa dată celor căzuți în acest viciu al beției. În cazuri de asemenea natură nu e vorba de o infracțiune cu voie sau fără voie la o lege sau la un ordin ci de un sistem întreg de infracțiuni săvârșite mecanic de individ a cărui voință este anihilată de puterea obicinuinței și a cărui întreaga ființă este pervertită de otrava bauturei. Un bețiv știe că bând face rău, totuș puterea patimei care l-a subjugat este mai mare decât orice considerațiune. Un bețiv este mai mult un bolnav decât un infractor și de aceea pedeapsa ce i se dă, trebuie să aibă numai scopul de a-l scăpa, de a-l trage dela patima sa. Dar nici una din pedepsele enumerate în art. 234 din Regulamentul Legei Clerului, nu pare a avea efectul dorit.

După o oprire de serviciu de câteva luni vinovatul nu este mai îndreptat, ba din contră. Cei cari suferă după urma patimei lui sunt soția și copiii a cărora mizerie de toate zilele, sporește atunci când capul familiei nu le mai dă nici pâinea.—Chiar în cazul când sunt loviți cu caterisirea, efectul este acelaș; pătimașul nu se parăsește de băutura, iar familia lui nevinovată și greu încercată, rămâne fără nici un sprijin pentru existență.

Față cu aceste constatări este cazul să ne întrebăm dacă nu cumva *e mai bine să se revină la vechea practică bisericască*, în asemenea materie. În adevăr vechea practică aveă în vedere îndreptarea înărăvitului și de aceea dacă prima certare n'aveă efectul dorit, atunci preotul dedat băuturii, eră luat și dus la o mănăstire și ținut acolo până dă semne de îndreptare. În mediul acela de liniște și reculgeră de unde lipsea cu desăvârșire băutura pătimașul eră smuls din mediul lui și din ghiarele patimei lui și se îndreptă.

Chestiunea merita a fi studiată și dacă punctul de vedere expus este adoptat, una din monastirile de monahi din fiecare eparhie amenajată special, ar putea fi ca un azil și casă de corecție pentru nenorociții căzuți în viciul beției. Izolați într'una din aceste monastiri pentru un timp mai scurt sau mai îndelungat după gradul viciului, ar fi scăpați. Locul lor să fie supliniit de preoții vecini, iar leafa vinovatului să se deă soției și copiilor lui.

a) *Revenind la cazurile înfățișate înaintea Spiritualului Consistoriu în decursul anului 1913* ele au fost în număr de 119, repartizate pe lunile anului precum urmează

Ianuarie 5 cazuri	Iulie 1 caz
Februarie 15 »	August 4 cazuri
Martie 20 »	Septembrie 16 cazuri
Aprilie 8 »	Octombrie 13 »
Mai 9 »	Noembrie 9 »
Iunie 13 »	Decembrie 6 »

Repartizate pe județe:

Prahova 33 cazuri		Ilfov 14 cazuri
Dâmbovița 18 »		Vlașca 12 »
Capitala 18 »		Mușcel 7 »
Teleorman 17 »		Ialomița 0 »

b) S'au pronunțat până la 31 Decembrie 1913, 61 de sentințe din care:

18 achitate		5 închideri de dosar prin
8 aspră dojană		împăcarea părților sau prin
13 oprirea salariului dela		alte cauze.
—6 luni		6 diferite alte hotărâri in-
9 transferări		puse părților.
2 pierderea parohiei		

Restul cazurilor, pentru diferite motive legale invocate de părți au fost anunțate, rămânând a fi judecate în ședințele anului 1914.

Acestea fiind constatările ce am putut face în decursul expiratului an 1913 din punct de vedere administrativ și judiciar bisericesc, cum și propunerile sugerate de aceste constatări—, le supun cu cel mai profund respect la cunoștința și aprecierea Inalt Prea Sf. Voastre pentru a dispune cele ce veți crede de cuviință.

Alătur procesele verbale constatând inspecțiunile făcute.

Sunt al Inalt Prea Sfinției Voastre prea plecat și supus servitor.

Revizor Ecclesiastic

Econ. G. S. Șerban

CATALOG

De Cărțile (tipărite cu litere latine) ce se pot procura dela această Tipografie. Cele de ritual sunt aprobate de Sf. Sinod al Sf. Biserici Autocefale Ortodoxe Române.

No. curent	TITLUL CĂRȚII	VALOAREA					
		Brosat		Legată în piele		Legată în piele și pătat	
		L.	B.	L.	B.	L.	B.
1	Acatister	1	50	4	50	3	—
2	Arhiericon	4	—	9	—	6	50
3	Al doilea Paraclis al Născătoarei de Dumnezeu.	—	50	—	—	—	—
4	Autocefalia Bisericii Române	—	50	—	—	—	—
5	Biblia de Buzău (cu litere vechi)	6	—	—	—	—	1
6	Canonul, Acatistul și Vieța Sf. Ecaterina.	—	50	—	—	—	—
7	Carte de Rugăciune ed. II. 1911.	1	30	—	—	—	—
8	Cauzele urei creștinilor contra Armenilor	1	—	—	—	—	—
9	Didahii (Învățăturii) de Ilie Meniat.	3	—	9	—	4	50
10	Lazante	8	—	14	—	11	50
11	Evanghelia ed. IV.	12	—	19	—	—	—
12	Evhologiu.	8	—	13	—	11	—
13	Evanghelia în 16 limbi (dela a doua înviere).	1	—	—	—	2	—
14	Expunerea Doctrinei.	1	—	—	—	2	—
15	Iconografia	4	—	—	—	—	—
16	Legea organică și Regulamentele Sf. Sinod	1	—	—	—	—	—
17	Liturghia Sf. Ioan Gură-de-Aur	—	50	—	—	1	50
18	Liturghia	4	—	9	—	6	50
19	Mărturisirea ortodoxă	1	25	—	—	—	—
20	Miserie (un corp).	100	—	100	—	130	—
21	Un volum din Minee	10	—	—	—	—	—
22	Monastirile și Bisericele din România.	2	—	—	—	—	—
23	Orologiul cel mare	20	—	27	—	25	—
24	Orologiu mic	3	50	7	50	6	—
25	Panihidă (Rânduiala Parastasului).	1	—	—	—	2	—
26	Sf. Dumitru Izvoritorul de Mir	1	—	—	—	2	—
27	Sf. Filoteia.	1	—	—	—	—	—
28	Penticostar	7	—	12	—	9	50
29	Predicator (fragment) de In. Moisiu	—	50	—	—	—	—
30	Prohodul Domnului	1	—	—	—	2	—
31	Psaltirea mică ed. III	1	—	—	—	—	—
32	Pâinea spre ființă (fără rabat).	—	10	—	—	—	—
33	Rânduiala Proscomidiei (tablou)	—	50	—	—	—	—
34	Slujba învierii	2	—	5	—	3	50
35	Slujba Sfințirii steagului.	—	50	—	—	3	50
36	Studiu despre Ierarhie	—	50	—	—	—	—

No. curent	TITLUL CĂRTEI	VALOAREA					
		Broșată		Legată în piele		Legată în piele și pană	
		L.	B.	L.	B.	L.	B.
37	Tipic Athiresc	—	50	—	—	—	50
38	Tipic bisericesc	3	50	7	50	6	—
39	Vieța Repausaților	2	—	—	—	—	80
40	Cele patrusprezece trimiteri ale sf. Apostol Pa- vel. tălcuile de Teofilact (3 volume)	6	—	—	—	—	130
41	Carnet cu certificate de botez	2	50	—	—	—	—
42	Carnet cu certificate de cununie	2	50	—	—	—	80
44	Evangeliiști pe satin	3	—	—	—	—	50

Statele pentru plata personalului bisericilor urbane se vînd cu **5 lei sutu.**

Au eșit dela tipar icoanele: **Sf. Treime, Sf. Gheorghe, Sfinții Impărați, Maica Domnului, Sfinții Voevozi, Sf. Nicolae, Sf. Dumitru, Sf. Trei Ierarhi, Cuv. Paraschera și Domnul nostru Iisus Hristos**, format mare și mic, lucrate artistic și aprobate de Sf. Sinod, și cari se vînd numai „Societăților Clericale” din țară. Icoanele mari se vînd în cont, 100 exemplare lei 22.50⁰/₁₀. Icoanele mici se vînd în cont, 100 exemplare lei 15. Icoanele mari se vînd cu bani gata 100 exemplare lei 18.75⁰/₁₀. Icoanele mici se vînd cu bani gata 100 exemplare lei 12.50⁰/₁₀.

Cheltuelile de transport sunt calculate pentru fiecare carte în parte, potrivit tarifului postal, și numai pentru *persoanele particulare*, care doresc să-și cumpere cărți bisericești dela această Tipografie.

Expediția cărților și a tuturor imprimatelor, proprietatea acestei Tipografii, *cerute sau comandate numai de P. C. Protoierei sau Cucernicii Preoți*, este scutită de cheltuelile de transport, potrivit legii de reorganizare a Ministerului Cultelor și Instrucțiunii, și a Administrației Cassei Bisericii,—lege ce sa publicat în Monitorul Oficial No. 16 din 21 Aprilie 1906; deci Cucernicii Preoți ce doresc a-și procura cărți de ritual, sunt ținuți a trimite pe adresa P. S. Director al Tipografiei, costul cărților, *fără cheltueli de transport*.

Persoanele particulare nu pot beneficia de această scutire.

La Mandatele postale care au o valoare mai mare de 10 lei se va adăoga 10 bani în plus, sau 20 bani la mandatele ce trec de 100 lei, cu plată de factagiu. Cărți cu ramburs nu se expediază, afară de cererile ce ne vin din streinătate.

Mărți postale și timbre fiscale nu se primesc.

Odată cu efectuarea comanda, fiecare cumpărător va primi și chitanța de primirea costului cărților, care chitanță este de asemenea scutită de timbru, tot în baza sus menționatei legi.

Comandele să se noteze pe cușonul mandatului poștal, spre ușurință de corespondență.

La comande se va indica neapărat Oficiul Poștal, ori Gara cea mai apropiată

De luat în seamă.